het land van aalst

tijdschrift van de
heemkundige vereniging
het land van aalst

jaargang XXIV - 1972 — nummer 1

BLOEMLEZING VAN GERECHTELIJKE UITSPRAKEN

In het aartsbisschoppelijk archief te Mechelen bewaart men een register met «Sententies» dat over 127 bladen recto verso beschreven 105 uitspraken bevat; op een drietal na zijn al de vonnissen door dezelfde hand geschreven. Er bestaat geen chronologische volgorde in de aantekening, die zowel veroordelingen bevat uit de 17e als uit de 18e eeuw. Voor deze laatste slechts twee uit de tweede helft van de 18e eeuw, door een ander scribent opgetekend. Een drietal veroordelingen komen van de kerkelijke rechtsspraak; de overige behoren tot de meest verscheidene wereldlijke rechthoven, maar vooral Gent leverde het leeuwenaandeel. Slechts vijf behoren tot het Land van Aalst (nl. Aalst, Melden, Melle, Nukerke en Zottegem); eenenzeventig veroordelingen werden te Gent uitgesproken en drie door de krijgsraad. De overige behoren tot verschillende hoven : Aalter, Bornem, Bouchoute, Brussel, Dendermonde, Doornik, Huise, Mechelen, Ooike, Overmere, Roermond, 't Vrije, Zottegem.

Deze bloemlezing van gerechtelijke uitspraken, samengesteld gedurende het tweede kwart van de 18e eeuw, schetst een beeld zowel van *de gruwel en onmenselijkheid van sommige misdadigers* als van *de gestrengheid van het gerecht,* dat onverbiddelijk toeslaat, soms met de meest geraffineerde foltermethodes.

In een drietal uitspraken gaat het om een hond, een paard, een stier (en zelfs een zwijn), die... of hun eigenaar in beschuldiging worden gesteld. De stier, die schuldig bevonden wordt aan moord op een kind, wordt onthoofd en de kop wordt op een rad geplaatst, terwijl de romp wordt begraven en de scherprechter twist om de huid !

Een doodvonnis te Eine geveld, wordt te Gent als een rechtelijke dwaling vernietigd en de baljuw en leenmannen worden veroordeeld (1620).

In 20 gevallen gaat het om bestraffingen van *moorden,* doodslag bij messengevecht of een of andere daad met dodelijk gevolg.

Een elfjarige die met een ijzeren voorwerp naar iemand wierp en deze dodelijk kwetste aan het hoofd, wordt veroordeeld om voor het hof geknield vergiffenis te vragen, met twee scherpe roeden «op het achterste» gegeseld te worden, gevolgd van verbanning voor 3 jaar uit het Ambacht van Bouchoute (1695).

Bij een doodslag wordt de schuldige bij verstek veroordeeld tot levenslange verbanning (z.d.).

Wegens moordpoging op zijn bijzit wordt de schuldige opgeknoopt (1730), terwijl de uitlokker van een messengevecht met dodelijke afloop wordt onthoofd en het hoofd nadien op een pin tentoongesteld (1729). Ook een ander moordenaar werd onthoofd (1658). In de voor-

noemde gevallen treedt het gerecht streng op, zonder dat evenwel folterende straffen voorafgaan of ermee gepaard gaan als bv. : vanuit de gevangenis naar de plaats van de terechtstelling gesleept te worden op een horde, de hand afgehakt te worden, geradbraakt te worden op een dwarskruis, met het moordwapen (mes, hamer, steen) bewerkt te worden en nadien levend in het vuur geworpen, het hart of de ingewanden uit het lichaam gerukt en verbrand, het lichaam gevierendeeld...

In de navolgende moordgevallen worden de terdoodveroordeelden door de straten gesleept op een horde en op de plaats van de terechtstelling, op een dwarskruis gelegd, geradbraakt «op 8 plaatsen» of «armen, billen en beenen ghebroken». Dit is het lot van een onwaardige moeder, die haar twee pasgeboren kinderen doodde (1698). Een roofmoordenaar wordt nadien gewurgd (1718). Drie roofmoordenaars en voetbranders worden na de radbraking, met buspoeder op het hart, in het vuur ter verbranding neergelaten (1633). Een viervoudige moordenaar wordt het naakte lichaam tot viermaal toe met gloeiende nijptangen genepen en daarop in het vuur geworpen (1678). Om eenzelfde aantal moorden : de misdadiger wordt de rechterhand afgehakt, het hoofd afgesneden, de ingewanden uitgehaald en samen met de hand verbrand, het lichaam in vier delen gesneden en een stuk aan de 4 poorten opgehangen en het hoofd, samen met de moordhamer en het mes, op een paal gesteld (1694). Bij een zesvoudige moordenaar wordt het naakte lichaam tot zesmaal toe met gloeiende nijptangen gegrepen en nadien levend in het vuur geworpen (1664). Om eenzelfde aantal moorden wordt een sluipmoordenaar in het vuur geworpen (1693). Een meid die haar meesteres vormoordde en beroofde, wordt de keel afgesneden (1655). Twee vijfvoudige moordenaars worden vijfmaal met gloeiende ijzeren nijptangen genepen, gevolgd van een slag met de moordhamer op het hoofd en in het vuur geworpen (1763). De moordenaar van zijn vrouw met een mes de keel afgesneden (1669-1711) terwijl de meid,die in een geval medeplichtig was, onthoofd wordt (zonder sleping op horde en radbraking) (1711). Wegens moord op haar kind wordt een moeder opgeknoopt (1733). Een drievoudige moordenaar, die o.m. een kanunnik vermoordde te Doornik, moet aldaar in het hemd met een kaars in de hand voor de ingang van de katedraal vergiffenis vragen, vanwaar hij met de stadsvuilkar naar de markt gevoerd wordt, de rechterhand afgehouwen, waarna armen, billen en benen gebroken, geradbraakt gedurende één uur levend op het dwarskruis liggen, gevolgd van drie slagen met de moordsteen en vijf steken met het moordenaarsmes in de hals, hierop wordt hem het hart uitgesneden, dat samen met de afgehakte hand tot as verbrand wordt (1741).

Voor hen die aan *hoogverraad* werden plichtig bevonden was men ongenadig : de schuldige wordt vanuit de gevangenis op een horde gesleept naar de plaats van de terechtstelling, waar eerst de rechterhand, waarmee de brieven die inlichtingen aan de vijand bezorgden werden geschreven, wordt afgehakt, waarna opknoping, gevolgd van onthoofding, om hand en hoofd te plaatsen op een ijzeren pin aan de Begijnen Toren, terwijl het lichaam gevierendeeld wordt, teneinde stukken te plaatsen op verschillende plaatsen omtrent en op de vesten, waarover inlichtingen aan de

vijand werden verstrekt (1630). Voor een andere bestaat de bestraffing in onthoofding (1635).

Als een zwaar misdrijf golden *heiligschennende diefstallen* en *kerkdiefstallen* in het algemeen. Drie bendeleden, plichtig aan heiligschennende diefstallen, worden naar gelang het aandeel in de misdaad veroordeeld om gesleept te worden op een horde, de rechterhand afgehakt en levend verbrand aan een staak; de tweede wordt de rechterhand afgehouwen, gevolgd van de vuurdood en de derde wordt opgehangen (1687).

In het begin van de achtiende eeuw is men niet minder streng : de veroordeelde moet voor de ingang van de kerk, waarheen hij op de kar van de scherprechter wordt gevoerd, vergiffenis vragen, na ten bloede gegeseld te zijn, wordt hij gekleed met een gepekte rok, de rechterhand afgehouwen, gewurgd en het dode lichaam verbrand (1705).

Schuldigen aan kerkdiefstallen worden opgeknoopt (1662, 1688, 1689, 1729, 1732).

Ook tegen *valsmunters* werd met gestrengheid opgetreden. Het ergst is er aan toe de medeplichtige aan valsmunterij, die levend in een ketel met ziedende olie en water wordt geworpen, waarna het lijk aan de galg wordt opgehangen (1728). Een ambtenaar, medeplichtig aan eenzelfde overtreding, wordt bij verstek levenslang uit het rijk verbannen (1724).

Negen leden van een valmuntersbende staan in 1729 en 1730 terecht : twee mannen worden opgeknoopt (1729), twee andere bij verstek levenslang uit het rijk verbannen (1729, 1730), een vrouw wordt ten bloede gegeseld, gevolgd van 20 jaar verbanning uit het rijk (1729), de moeder van een opgeknoopte wordt eveneens ten bloede gegeseld, gebrandmerkt en levenslang uit het rijk verbannen (1730), de graveerder wordt ten bloede gegeseld en voor 20 jaar uit het rijk verbannen (1730), twee vrouwen, de zuster van een opgeknoopte en de echtgenote van een levenslange verbannene, werden uit de gevangenis ontslagen, na de betaling van de onkosten (1729, 1730).

Verschillende veroordelingen gelden *schriftvervalsers :* een openbaar notaris wordt met de verscheurde vervalste stukken aan de hals opgeknoopt (1662), een ander vervalser wordt bij verstek veroordeeld om «in zijn effigie» opgehangen te worden (1666), een vervalser ziet de stukken vernield en met enkele hiervan aan de hals opgeknoopt (1674), een notaris bekomt een milder vonnis, nl. hij wordt uit zijn ambt vervallen verklaard en moet een boete van 600 gulden betalen (1688), een griffier wordt een jaar in zijn ambt geschorst, met een boete van 2.000 gulden (1699), een notaris-deurwaarder wordt met de bast aan de hals ten bloede gegeseld, gebrandmerkt en levenslang uit het rijk verbannen (1737). Een vervalsing van stukken... om spijts een bestaand huwelijk toch te kunnen huwen, kost de schuldige een geseling ten bloede met de bast aan de hals, brandmerking en verbanning uit het rijk (1729). Vervalsing in geschrift, met geldafpersing, brengt de schuldige aan de galg, waarna het hoofd wordt afgesneden en op een pin gestoken (1722).

Ambtsmisbruik door een ontvanger doet hem zijn ambt verliezen, voor 15 jaar uit Vlaanderen gebannen worden en 2.000 gulden boete betalen (1689); voor een lieutenant-baljuw betekent dit ongeschiktheid voor ie-

der openbaar ambt en 300 pond parisis boete (1735), terwijl de officier van dezelfde heerlijkheid voor 8 dagen in de donkere kamer van de gevangenis wordt opgesloten, op water en brood (1735).

Zwendel in *blanke slavinnen* voor het leger kost de hoofdschuldige de galg (1658), terwijl de medeplichtige hiervan getuige moet zijn, waarna zij wordt gegeseld met de bast aan de hals, gebrandmerkt en voor 50 jaar uit de Nederlanden verbannen (1658).

De persoon die een (mislukte) *schaking* plande wordt levenslang uit het rijk verbannen (1729), terwijl 3 medeplichtigen : een hellebaardier voor 3 jaar in zijn ambt wordt geschorst, een vrouw voor 5 jaar uit Gent wordt gebannen en een andere blootshoofds en geknield vergiffenis moet vragen (1729).

Tot de *galg* worden verwezen twee geldafpersers (1648, 1650), een verheler van gestolen kerkgoed (1653), twee paardendieven (1657), schuldigen aan diefstal met inbraak (1658, 2 x 1699, 2 x 1727, 5 x 1728), baanstropers (2 x 1659), een persoon die de baljuw met brandstichting had bedreigd en die tengevolge van die bedreiging overleed (1659), een agitator bij een opstand tegen de mannen van de wet (1727), een soldaat die de immuniteit van een klooster schond (1683), een brouwer die inbraak pleegde en rekeningen vervalste (1686), een banbreker, tevens kerkdief en schuldig een geweldpleging tegen de officieren (1733) en ten slotte ondergaat een dief, die tevens een aanslag pleegde op een hellebaardier hetzelfde lot, na eerst de rechterhand te zijn afgehouwen, die daarop gestoken wordt op een ijzeren pin (1732).

Tot de *vuurdood* worden veroordeeld drie personen beschuldigd van toverij (z.d., 1607, 1651), een man (Jeronymus Duquesnoy !) schuldig bevonden aan sodomie (1654), een brandstichter ondergaat hetzelfde lot, na op een horde te zijn gesleept, waarna zijn as wordt verstrooid (1733).

Tot de *wurging* worden een broer en zuster veroordeeld wegens brandstichting en aanstichting tot deze misdaad (1730).

Tot de *geseling* ten bloede wordt veroordeeld een medeplichtige bij diefstal met inbraak en tevens gebrandmerkt (1658); wegens diefstal met inbraak eveneens gebrandmerkt en voor 20 jaar uit Vlaanderen verbannen (1739); een vrouwenaanrander wordt ook gebrandmerkt en levenslang uit het rijk verbannen (1732); een vrouwenaanrander en messenvechter wordt tevens gebrandmerkt en levenslang uit de Nederlanden onder zijne majesteit verbannen (1734); een vechter die weerstand bood aan de politie loopt daarna een tienjarige verbanning op (1729). Een persoon wegens herhaalde diefstallen veroordeeld om gegeseld te worden met de bast aan de hals, gebrandmerkt en tegen wie levenslange verbanning uit de Nederlanden wordt uitgesproken, bekomt begenadiging van geseling en brandmerking (1729).

Tegen een pastoor, die oproerige taal sprak, wordt de verbanning uitgesproken (1676). Een landbouwer, die hulp verleende aan deserteurs, moet blootshoofds en geknield vergiffenis vragen, daarna 14 dagen in de donkere put van de gevangenis op water en brood, 50 pattakons boete betalen en 10 pattakons voor de aanbrenger (1731).

Een advokaat, die zijn zenuwen niet de baas was en op de uurroeper schoot, wordt voor 10 jaar gesekwesteerd bij de Aleksianen te Gent (1732).

Voor twee soldaten, die uit het leger deserteerden, zal het lot — de teerlingenworp — beslissen wie van beide «gearquebuseert» wordt (1641).

Wegens diefstal wordt een huisknecht «geeksekuteerd» (1775).

Een bezweerder moet blootshoofds en geknield voor het geestelijk hof te Gent vergiffenis vragen, gevolgd van geseling en levenslange verbanning uit het bisdom (1709). Een priester verdacht van Jansenisme moet de geloofsbelijdenis afleggen en het voorgelegde formulier ondertekenen, zoniet loopt hij de grote ekskommunikatie op (1729). Een vrouw die een goedgelovige massa misleidde omtrent haar zogezegd in leven blijven zonder voeding, moet in het witte hemd, met de kaars in de hand, gevoerd worden voor verscheidene Antwerpse kerken en er geknield vergiffenis vragen over haar bedrog, in de gevangenis vasten op brood en water op de woens- en vrijdagen, gevolgd van sekwestratie en verbanning (1736).

Was de kerk streng in de bestraffing van overtredingen tegen de geloofsvoorschriften en de wetten omtrent de moraal, de *burgerlijke overheid* was het niet minder tegenover de overtreders van haar wetgeving, zelfs, *of vooral,* deze die met het godsdienstig leven verband hielden. De gemengde gevallen kenden meestal een voor onze tijd onaanvaardbare bestraffing.

Zo vaardigde de Gentse magistraat op *19.2.1491* straffen uit tegen de *godslasteraars :* «Alwie God, O.-L.-Vr. of zijn heiligen lastert, zal aan de kaak worden gesteld, zijn tong doorboord en een maand lang op water en brood worden opgesloten in de gevangenis. Die voor de tweede maal hiervoor zullen worden gedaagd zullen eveneens aan de kaak worden gesteld, de tong doorstoken en gespleten en nog wat andere boete. Dronkenschap wordt niet aangezien als verzachtende omstandigheid». — (*kinderen* onder de 15 jaar «die men zal horen quade eeden zweren, zal men in het openbaar geselen») !

Het 1e plakkaat van keizer Maximiliaan en prins Karel van *19.6.1509* was iets minder streng : de godslasteraars zullen veroordeeld worden de *eerste maal* tot een geldboete van 3 Philippus gulden; *bij hervalling* het dubbel + 13 dagen gevangenisstraf op brood en water; *de 3e maal* tot doorboring van de tong met een ijzer + 1 jaar ballingschap. Een clausule bepaalt dat eenieder die godslasteraars kent, deze binnen de 24 uren bij de overheid moet aanklagen.

Het plakkaat van Keizer Karel van *30.11.1517* is strenger :

1e overtreding : geldboete als in 1509;
2e overtreding : de kaak en doorboring van de tong;
3e overtreding : openbare geseling en levenslange verbanning; bij banbreuk echter de galg.

Een nieuw plakkaat van *5.1.1519* is heel wat milder :

1e overtreding : 60 stuivers;
2e overtreding : 120 suivers;
3e overtreding : 180 stuivers + 6 dagen gevangenisstraf op brood en water;
4e overtreding : kaak en kastijding tenminste gedurende 2 uren.

Wat *toverij en hekserij* betreft stelt men eenzelfde evolutie vast van uitzinnige gestrengheid tegenover verdachten vanaf het laatste kwart van de 16e eeuw tot het midden van de 17e eeuw : *brandstapel,* na bekentenis bij voorafgaande foltering !

In de «Inventaris» die in bijlage volgt, leest met dat vele van de terdoodveroordeelden niet aan hun proefstuk waren en reeds vroeger met het gerecht waren in aanraking gekomen en gegeseld en gebrandmerkt, ofwel reeds in ballingschap waren gestuurd en banbreuk pleegden. Ook de namen van tal van bendeleden, die zich aan overvallen plichtig maakten, komen er in voor, waarbij gewezen wordt op hun bestraffing en veelal op hun terechtstelling. De «inventaris» toont ons hoe ontaard en wreed een mens kan misgroeien.

Vele terdoodveroordeelden zijn recidevisten, die in tal van gevallen omwille van kleinere overtredingen onbarmhartig door de gemeenschap waren uitgestoten en slechts een uitweg meenden te vinden op de weg van de misdadigheid.

J. de Brouwer.

INVENTARIS

Philippe Roels, zn. Andries, voortvluchtig wegens manslag, wordt veroordeeld om niet slechts buiten het Land van Aalst, maar buiten de landen van zijne majesteit, levenslang verbannen te leven, onder bedreiging met de doodstraf. (Aalst, z.d.).

Matthijs Stoop, zn. Andries, 72 j. oud, geb. te Sint-Pauwels en won. te Zingem, werd wegens zijn kontrakt met de duivel en toverij, veroordeeld om levend verbrand te worden. (z.d.).

Mayken van Cutsenroye, d. Joos, die haar ziel aan de duivel verkocht en zich schuldig maakte aan toverij, werd tot de vuurdood veroordeeld. (Uitbergen en Overmere, 16.8.1607).

Nicolaeys Huulenbroeck, van Appels, heeft recht op schadevergoeding vanwege N., wiens hond voorn. Nicolaeys in het been had gebeten, spijts hij reeds vroeger gewaarschuwd werd de hond aan de band te houden. (Dendermonde, 1613).

«Geresolveert bij den heere Blasere et alios, dat den bailliu geen actie en hadde tot laste van de proprietaris van seker peert, t'welck gequolen sijnde van de heuselen ofte vliegen sijn meester doodt ghesmeten hadde en dat dengonnen t'selve peert competerende niet en was executerelijck tot betaelinge van 5 à 6 guldens, die hij bij voluntaire condemnatie in redemptie van t' gemelde peert beloft hadde te betaelen, gemerckt deselve belofte was in debite ende sonder fondament». (1617).

Helias verklaart ten verzoeke van een bepaald baljuw dat het ongegrond was een boete te leggen ten laste van de kinderen van B., gedood door zijn stier, ook al was hun vader gewaarschuwd dat «hij quaet was»; het besluit van de baljuw die de stier gevat had : het hoofd van de stier te plaatsen op een rad en de romp te begraven; Helias meent dat die strafuitvoering niet mocht geschieden door de baljuw, maar wel door de scherprechter, aan wie de baljuw 6 gulden gaf. De scherprechter meende ook recht te hebben op de huid, wat Helias betwijfelde en de baljuw om raad deed vragen bij de prokureur-generaal. (1624).

«Alsdan wiert bij Helias gerelateert dat sulckx oock gedaen was te Cruijshauthem van een vercken, twelcke een kint in de wiege zelf opgeëten hadde».

Deze drie uitspraken uit de kriminele processen, uit het hoodfstuk «Vande schaeden bij beesten gedaen».

Hans Van de Velde werd bij vonnis van 7.9.1618 door de leenmannen van de baronnie van Eine ter dood veroordeeld en «geexecuteerd met den sweirde» De familie ging in beroep en te Gent oordeelde men dat de uitspraak «qualijck ende abusivelijck» was en de baljuw werd veroordeeld om wat hij uit de konfiskatie genoten heeft terug te betalen terwijl de mannen van leen te Eine dertig missen moeten laten celebreren voor de ziel van Hans, terwijl ieder een boete van 100 gulden moet betalen en allen samen de proceskosten. (Gent, 30.5.1620).

Joachim Pijn, zn. Jan, oud 30 j., poorter van Gent, blauwverver, die aan de Hollanders militaire geheimen bezorgde, werd wegens hoogverraad veroordeeld om «gesleijpt te worden op eene horde van de plaetse van de vangenisse lancxst de Vismerct naer de Vrijdaghmerct ende aldaer naer het afslaen van uwe rechter hant waermede gij geschreven hebt de voors. brieven ende genomen hebt de maete van het waeter van de vesten geexecuteert te worden met coorde tot datter de doodt naervolght het welcke gedaen sijnde sal u hooft gesneden sijnde van uw lichaem met uw voors. hant gestelt worden op eene ijsere pinne anden begijnnen

torren ende voorts uw lichaem gequarteleert wesende de stucken gestelt worden in diverssche plaetsen op ende ontrent de vesten...» (Gent, 17.9.1630).

Nicolaes Caron, zn. Charles, Johan Roger en Jacques Rombaut werden wegens roofmoorden en voetbrandingen, veroordeeld om «ghesleept te worden op een horde» naar het schavot, er op 8 plaatsen geradbraakt te worden «ende daernaer u lichaem buspoeder op het herte met een wippe opgetrocken te worden ende te laeten nederdaelen in het vier omme ghebrant te worden...». (Melle 17.8 en 22.8.1633).

Charles de Pienne en Guilliaeme de Melun, prins van Espinoy, beschuldigd van hoogverraad, door het kasteel van Namen aan de Fransen te hebben willen overleveren, worden veroordeeld om «op een schavot geleyt, aldaer onthalst te worden». (Mechelen, 2.5.1635).

Adriaen Rijgere en Pieter Bettens, beide soldaten van kapitein Desalamijne, in garnizoen op 't Sas van Gent, die in de nacht van 25 juli deserteerden «met een schuijtjen de reviere rapenburch ende te springhen over de parapetten ofte fortificatien», werden door de krijgsraad veroordeeld «mits desen te worpen met drij scherpe teirlijnghen ende degonne van u beijde die in drij worpen sal hebben de minste poucken ofte oogen, gestraft te worden met de doodt ende publicquelijck gearguebuseert te worden». (Krijgsraad van Oost-Vlaanderen, 12.8. 1641).

Cornelis Adriaenssens, die eerst in dienst was van de «Geunieerde Provintien» en nadien van de Fransen, waarover hem genade werd verleend, maakte zich plichtig aan geldafpersingen op verscheidene plaatsen, o.m. te Olsene, Waregem, Zulte, Zwijnaarde, Zevergem, Oudenaarde, Asper, Zingem. Hij werd veroordeeld om «geexecuteerd te worden met de corde datter de doodt naervolght...» (Gent, z.d. ca. 1648).

Jan Oostkercke, zn. Jaecques, bijgenaamd Cremmerken, oud 37 jaar, geb. te Gent en won. te Zulte, die als sergeant te Zulte, Harelbeke, Petegem, Deinze, Wortegem, Olsene, Waregem, Bachte, Nevele, Wakken, Westergem, Grammene, Maarkegem en de omliggende dorpen, onder bedreiging en zelfs gewapenderhand de mensen geld en goed heeft afgeperst, werd veroordeeld om «op de Cooremerct geexecuteerd te worden met de coorde... ende uw lichaem gevoert te worden ter plaetse patibulaire». (Gent, 20.12.1650).

Jan Vindevoghele, zn. Jan, geb. en won. te Ooike, oud 55 j., die zijn ziel verkocht aan de duivel en verscheidene mensen betoverde, werd veroordeeld tot de vuurdood. (Ooike, 30.7.1651).

De «cnaepe van de silversmidt», wonend «in het Schepenhuysstraetjen», werd op de Vrijdagmarkt opgehangen, omdat hij gestolen kerkgoed had aangekocht. (Gent, 10.12.1653).

Jeronimus de Quesnoy, zn. Frans, geb. te Brussel, oud 52 jaar, «meester in het beelthouwen», die «het epitaphium van bisschop Anthonius Triest inde kercke van Ste Jan maeckende», er «sodomie bedreven hadde met twee knechtjens sijnde coraelkens van deselve kercke het eene audt ontrent de 8 jaeren ende het andere ontrent de 12 jaeren, alsoo hij beijde deselve vandoen te hebben heel naeckt om de Engelkens naer te maecken», werd veroordeeld om «op de Cooremerct an eenen staeck gewoelt ende verbrant te worden in asschen». (Gent, 28.9.1654).

Pieternelle van Tallebeke, geb. te Sint-Maria-Lierde, oud 29 jaar, die Maria-Jaecquelijne Triest, wed. van baron van Eeckelsbeke, haar meesteresse, vermoordde, het lijk «in eenen misput» sleepte en de juwelen roofde, werd veroordeeld om «van het stadthuijs gesleept te worden op eene horde naer de gevangenisse van

(het) chastelette ende vandaer voorts naer het scavot staende op de Cooremerct ende vandaer op een cruyce met eene voorgaenden slagh op uw herte soo geraeybraeckt ende daernaer met een mes de kele afghesneden te worden soo datter de dood naervolght, uw doodt lichaam op de voors. horde oock ghesleept te worden buijten de muijdepoorten ten ordinaire plaetse patibulaire ende t' selve daernaer geleyt te worden op een radt...» (Gent, 3.3.1655).

Te Basselare werd een paardendief opgehangen, die gedurende een lange periode in Sint-Pietersabdij gevangen zat, wegens het stelen van 4 paarden, «van de welcke de twee peerden hem voerden naer de galge en wiert geexecuteert bij sijns vaeders deure». (1657).

Een paardendief, die 2 paarden gestolen had, werd door «den heere provost» tot de strop veroordeeld en opgehangen «buiten Ste Lievenspoort aen eenen boom». (Gent, 13.? (sic).1657).

Pieter Basselaere, geb. te Zingem, die vorig jaar een man uit Oudenaarde vermoordde, werd op de Koornmarkt onthoofd en begraven op het kerkhof van de Sint-Niklaasparochie. «De beul sloech twee slaegen eer sijn hooft afwas ende nam bovendien sijn sweert ende snee in tweemael de reste van de hals af». (Gent, 16.3.1658).

Joanne Lamotte, d. Jooris, geb. te Huise, oud 25 j., wist te Gent een drietal minderjarige meisjes, onder voorwendsel hen als kamermeisjes een dienst te bezorgen bij een adelijke dame, van huis weg te krijgen en, volgens een goed opgemaakt plan, als deernen over te maken aan de te Gent in garnizoen liggende soldaten. Zij werd veroordeeld om «op de Cooremerct an eene potence geexecuteert te worden met de coorde ofte bast datter de doodt naer volght...». (Gent, 11.12. 1658).

Emerentiana Handelijn, d. Jooris, geb. te Veurne, oud 23 j., die bij de schaking van een paar minderjarige meisjes medeplichtige was van voorn. Joanna Lamotte, werd veroordeeld om «op de Cooremerct op een schavot ontrent de plaetse patibulaire op dewelcke gij in u gesichte kont sien de voors. Joanna Lamotte geexecuteert te worden ten doodt met de coorde ende noch hangende ande potense ofte galge gegeesselt te worden met scherpe roede tot den loopende bloede met t' bast an den hals mitsgaeders gebrantteeckent met het brantteeckent deser stede op uwe rechte kaecke van uw ansicht, bannen u voorts vuyt deser stede, graefschepe van Vlaendren, midtsgaeders de 17 provintien voor sooveele die sijn onder gehoorsaemheyt van sijne majesteijt den tijdt van 50 jaeren...» onder bedreiging met de galg. (Gent, 11.12.1658).

Gillis Geeraerts, van Lovendegem, werd op de «Kooremerct» opgehangen, terwijl zijn medeplichtige, een Duitser, die de wacht hield, werd gegeseld en gebrandmerkt, om in «het knechtenhuijs eenen vetten osse met eene cuijpe boter ende veel smaut» te hebben gestolen en «het comptoir van mijnheer Van Winneghem» evenals «het huys van den deurwaerder D'hanins te hebben geplunderd». (Gent, 20.1.1659).

Marten Mestdaghe, die «remis hadde becommen» van «twee neerlaegen», nadien de baljuw had bedreigd zijn huis af te branden, «het gonne hem de doodt causeerde», werd opgehangen buiten de Antwerpse poort. (Gent, 12.3.1659).

«Eenen Yersman» (Ier ?) werd op de «Cooremerct» te Gent gehangen op 4 juli en «twee daegen te vooren eenen tot Overmeire omdat sij te saemen afgeset hadden den bode van Gent ende van Brugge», evenals «twee geestlijcke persoonen». (Gent, 1659).

Christoffel Imbert, zn. Jaecques-Hubert Degabreau wordt, wegens het stelen van 4 voeten van de zilveren kandelaars van de meeste, 8 stukken van de novitie kandelaars, een zilveren wijwatervat, de beste mijter van de abt, een crotse van zilver en het opperste van het groot zilveren kruis en andere kostbare juwelen, in de sakristie van Sint-Pietersabdij te Gent, veroordeeld om «geexecuteert te worden met de coorde datter de doodt naervolght». (Gent, 12.5.1662).

Vincent de Jaeghere, zn. Laureys, geb. te Steenkerke (Veurne), oud 25 j., openbaar notaris, werd, wegens vervalsing in geschriften, veroordeeld om de vervalste stukken «geroijeert ende in stucken ghescheurt te worden ende op de Coorenmerct met de voorn. stucken opgehangen ende geworght te worden met de coorde an eene potence datter de dood naervolght ende uw doodt lichaem daernaer gevoert te worden ten ordinaire plaetse patibulaire...». (Gent, 14.12.1662).

Adriaen de Jode, zn. Adriaen, oud 43 jaar, die in juni 1653 Frans Danneels, won. in de Crommewaele te Gent, evenals zijn dienstmaarte vermoordde en de juwelen en het geld ontvreemdde, en op 27 april 1664 Martinus van der Bruggen, won. «in de Scheltstraete op den hoeck van de Brabantstraete» eveneens vermoordde, na hem onder voorwendsel meegelokt te hebben naar zijn huis, om nadien zijn vrouw en een kindje van 6 maanden, evenals de dienstmaarte, met een hamer dood te slaan. Hierom werd hij veroordeeld om met zijn «ijseren moorthamer ende mes gebonden an uwen hals van vuijt de gevangenisse gesleept te worden op eene horde tot op de vrijdaghmerct ende aldaer op een scavot gebonden te worden op een dweers cruijs omme aldaer u naeckt lichaem tot sesmael met gloijende ijseren nijptangen genepen te worden, mitsgaeders op het voors. cruijce geraeijbraeckt ende daernaer uw levende lichaem in het vier soo lange te branden datter de doodt naer volght ende alsdan gevoert te worden ter plaetse patibulaire geleijt op een rad...». (Gent, 2.5.1664).

Philippe-Pieter de Matanca werd bij verstek veroordeeld, wegens vervalsing in geschriften en afpersing, «om voor den landhuijse geexecuteert te worden met den baste dat de doodt daernaer volght», maar gezien hij voortvluchtig is, zal dit geschieden «in uwe effigie», waar het zal blijven hangen tot na zonsondergang. Een tweede som van 1000 gulden werd als premie uitgeloofd aan wie hem levend kon vangen. (Het Land van de Vrije, 6.3.1666).

Jan Lancksweert, zn. Joris, bakker te Gent, die op 10.10.1669 zijn vrouw vermoordde, naar Luik vluchtte, waar hij werd aangehouden, werd veroordeeld om «van vuijt de vangenisse van (het) chastelette geset te worden op eene hurde (horde) ende met deselve ghesleept langhst die straeten tot op de vrijdaghmerct... omme aldaer op een scavot uw lichaem levendigh op een dweers houten cruijs geraeijbraeckt, midtsgaeders met een scherp snijdende mes uw keele afgesneden te worden datter de doodt naervolght, 'tvoors. uw lichaem alsdan oock ghesleept buijten de tweede muijdepoorte deser stede ende aldaer ter plaetse patibulaire geleijt te worden op een radt...». (Gent, 9.11.1669).

Joos van den Abeele, zn. Nicolaeijs, oud 42 j., geboren te Lokeren en landbouwer te Eeklo, sloot op 28.7.1668 een kontrakt met de kloosterlingen van het hospitaal van O.-L.-Vrouw «gheseijt comtesse» te Rijsel, waarbij hij voor de pacht van 3 jaar hun renten binnen Aardenburg, Kaprijke, Lembeke, Sint-Laurijs en Eeklo zou innen en hiervoor «eenen nieuwen terrier met canten ende abouten van de lande... ende denominatie van diere» te maken, waarvoor hem 100 pond parisis werd betaald. Hij hield zich met het bedrag in de oude boeken bepaald evenwel niet tevreden, maar wijzigde de ponden parisis in ponden groot. Daarbij stelde hij renten van de lasarij van Gent, de Jacobinessen en Sint-Jansgodshuis te Brugge over in de voorn. landboek en eiste betaling met terugwerkende kracht, met nog tal van andere vervalsingen. Hij werd veroordeeld om aanwezig te zijn bij de vernieling van de vervalste stukken en met enkele van die stukken aan de hals opgeknoopt te worden op Ste Pharaildeplaetse... (Gent, 1.9.1674).

Pieter Michiels, pastoor van Sint-Michielsparochie te Leuven, werd in de gevangenis opgesloten en veroordeeld tot de verbanning uit het land van zijne majesteit, «sonder daer te mogen wederkeren tensij speciale permissie van sijne majesteijt», schuldig bevonden «in het doen van sijn officie over saecken raeckende de gemeene ruste ende den werstant van dese stadt ende daerin gecontinueert niet jegenstaende de speciale interdictie hem geinsinueert, midtsgaeders van in het predicken ende cathecuseren geprofereert t' hebben seditieuse ende afdraegende discoursen tot opstockinge van het volck tegen d' authoriteijt ende rechten van sijne majesteijt». (Brussel, 9.3.1676).

Jan-Baptist Baillë, zn. Niclaeijs, geboren te Rijsel, oud 21 jaar, die met voorbedachtheid Marie Nutte, vrouw van Jan-Baptist Jacquaer, waardin in de herberg «Breda» in de Heukelgemstraete, vermoordde, evenals haar twee kinderen van respektievelijk 2 jaar en 5 maanden, die «begonsten te krijten», en tenslotte haar dienstmeisje van 15 jaar, die van een boodschap in de stad terugkeerde, wordt veroordeeld om «van het stadthuijs ghesleept te worden op eene orde naer de vangenisse van de chastelette ende vandaer met uw voorn. moortmes hangende an uwen hals op de voors. horde ghesleept te worden tot an het schavot gerecht opde Cooremerct... om aldaer gebonden te worden op een cruijs ende u naeckt lichaem tot vier reijsen (keren) met gloijende ijsere nijptangen genepen ende daernaer geraeybraeck (geradbraakt) te worden, oock voorts u levende lichaam in het vuur soo lange te branden datter de doodt naer volght ende het selve alsdaen gevoert te worden ter plaetse patibulaire ende geleijt op een radt...». (Gent, 25.4.1678).

François de Gorgegar, soldaat, in de gevangenis opgesloten, geekskommuniceerd om in het klooster der Rijke Klaren te Gent te zijn binnengedrongen en er zelfs omgang gehad te hebben met de kloosterlinge Caroline de Gracht, wordt door de krijgsraad te Brussel veroordeeld om onthoofd te worden (10.4.1683) en op 14.4 op de lpaats van het kasteel te Gent gehalsrecht.

Baudewijn van Couckelberge, zn. Lieven, geb. te Gent, oud 40 j., «brauwer van stijle woonde in de Auburch in de brauwerije den papegay consigne anden huijse het Wanneken», die inbraak pleegde bij zijn gebuur, die met Sinksen voor enkele dagen naar Bottelare was, en er allerlei voorwerpen (geld, zilverwerk, juwelen) ontvreemdde, samen een waarde van 200 pond groot, daarbij in overspel leefde met zijn dienstmaarte en rekeningen vervalste, werd veroordeeld om op de Vrijdagmarkt opgehangen te worden... (Gent, 23.7.1686).

Frans Husdain, zn. Andries, oud 29 j., die samen met Pieter Bogaert, bijgenaamd Gros Pierre, en Jan Melijn, bijgenaamd Grand Jean, een heiligschennende diefstal pleegden in de S. Maartenskerk te Kortrijk tussen 17-18.12.1686, nadien inbraak pleegden in de kerken o.m. van Steenhuffel, Gillyngien (Ghislenghien), Roosbeek (Halle), omtrent Edingen, Pittem, Nazareth, Lebbeke, Helkijn (omtrent Pont-des-Pierres) en Sinte-Katarina te Brussel, werd veroordeeld om «op een scavot op de Cooremerct op eenen block afgecapt te worden uwe rechte hant ende daernaer aen eenen staeck gewoelt ende verbrant te worden tot datter de doodt naervolgt», waarna zijn lichaam werd gevoerd naar de gewone strafplaats en gelegd op een rad (Gent, 16.1.1687). Jan Melijn, 33 j. oud, werd veroordeeld om op de Koornmarkt opgehangen te worden... (Gent, 16.1.1687) en Pieter Bogaert, zn. Laureys, 44 j. oud, werd veroordeeld om van het stadhuis «ghesleept te worden op eene horde naer de vangenisse van (het) Chatelette ende vandaer tot an het scavot gerecht op de Cooremerct om aldaer op eenen block afgecapt te worden u rechte hant ende daer levendigh aen eenen staeck verbrant te worden tot datter de dood naervolght», waarna het lichaam naar de gewone strafplaats werd gevoerd en gelegd op een rad. (Gent, 16.1.1687).

Notaris Pieter Florent, die in zijn ambt misbruik pleegde, wordt hierin vervallen verklaard en veroordeeld tot een boete van 600 gulden (Gent, 31.7.1688).

Een Spanjaard, die «in de kercke van het casteel een silver herte» had gestolen, werd door de auditeurs veroordeeld en opgehangen op de Koornmarkt. (Gent, 22.10.1688).

Baudwijn de Meijere, zn. Joos, gewezen ontvanger van Zomergem, sinds 17 maanden in de gevangenis opgesloten wegens misbruik in zijn ambt, wordt hierin vervallen verklaard en voor 5 jaar uit de provincie van Vlaanderen gebannen + 2.000 gulden boete. (Zomergem, 13.2.1689).

Jan Laureys, geb. te Brussel, oud 20 j., werd door de schepenen van de Keure, wegens het roven van «den block van Ste Michielskercke in welcken faict hij betraept wiert ende hem bevont twee brantmercken gehad te hebben», veroordeeld en gehangen op de Koornmarkt. (Gent, 14.3.1689).

Jan de Meyere, zn. Passchier, 36 jaar, geboren te Strijpen en wonende te Velzeke, die als sluipmoordenaar 6 reizigers om het leven bracht, werd veroordeeld om «gebracht te worden op een schavot ende aldaer geleijt sijnde op een dweers haut geraeybraeckt ende daernaer in het vier geworpen te worden tot datter de dood naer volght ende t' eijnde dies uw lichaem gevoert ende geleijt te worden op een radt ter ordinaire plaetse partibulaire...» (Zottegem, 17.9.1693).

Alexander Dellguerre, Schot, sergeant van het regiment van graaf Oxenstein, die Johan van de Velde, waard «in den schild van Vlaendren» op de Vismarkt te Brussel, zijn vrouw, haar moeder en de meid met een ijzeren hamer de kop had ingeslagen, gevolgd van diefstal en brandstichting, waarbij het tweejarig zoontje verstikte, werd door de krijgsraad veroordeeld om «genepen te worden met gloijende tangen aen ider borst eenmael op de plaetse van executie end naer levendich geraijbraeckt van onder, daerop de rechter hand hem afgecapt ende den kop afgesneden met een groot mes, daerenboven het ingewant vuijtgehaelt ende t' selve nevens de hant in t' vier ghesmeten ende verbrant ende het corpus in vier deelen ghesneden ende an diveerssche poorten deser stadt elck deel ghangen den kop oock op een pael gesteken met den hamer voors(ey)t ende het mes waarmede hij delinquant de moorderije (op de meid) heeft gecommitteert daeran ghebonden tot een eeuwighe memorie ende exempel». (Brussel, 9.2.1694; «dese sententie is op 12 deser tot schroomelijck ansien van alle de omstaenders ten thien uren voormiddagh op de Merct te Brussel gheexecuteert).

Pieter Lannoy, wees, 11 jaar oud, die op 29.1.1695 met «eenen prijckel met eenen ijseren pin daer t' eijnden aen» heeft geworpen naar Judocus Breij, zn. Jan, aan het hoofd zwaar verwondde, zodat hij aan de gevolgen hiervan overleed, wordt veroordeeld om voor het hof geknield vergiffenis te vragen en «door sijnen schoolmeestre indien hij ter schole heeft gegaen in de schole ter presentie van de schoolkinderen met twee scherpe roeden op het achterste gegeesselt te worden ende indien den voorn. niet schole gegaen en heeft gegeesselt te worden door sijne voochden elck met eene scherpe roede» + verbanning voor 3 jaar uit het Ambacht van Bouchoute. (Bouchoute, 4.5.1695).

Martijne Saeijtijt, d. Jans, geb. te Melden, 26 j. oud, die sedert 5 jaar in overspel leefde, waaruit twee kinderen werden geboren, die zij na de geboorte heeft gedood, «zonder het H. Sacrament des Doopsels», werd door het leenhof van tussen Marke en Ronne veroordeeld om «op eene orde gesleijpt te worden van den voors. hove tot de plaetse patibulaire ende aldaer op een scavot geleijt ende gebonden wesende op een dweers cruijs gewoelt ende geraeybraeckt te worden... ende daerna uw doode lichaem geleijt te worden op een radt... (Melden, 29.10. 1698).

Anthonius Moris, geb. te Medina (Italië), waard «inden prince Cardinal op de beestenmerct» werd wegens verscheidene diefstallen veroordeeld en opgehangen op de Koornmarkt. (Gent, 21.3.1699).

Franchoise-Clara Seyssens, d. François, die als dienstmeid «bij drij diveerssche persoonen deselve hadde bestolen» en ter verheling overgebracht aan voorn. Anth. Moris, werd veroordeeld en gehangen op de Vrijdagmarkt. (Gent, 23.3.1699).

Heyndrick Rijckaert, zn. Adriaen, griffier van Moerbeke (Waas), in de gevangenis opgesloten wegens vervalsing in de dorpsrekeningen, werd voor één jaar in zijn ambt geschorst en een boete opgelegd van 2.000 gulden. (Gent, 5.8.1699).

Jan Jacobs, die te Brussel in de kerk van de Engelse Dominikanessen, «gen. het Spellekens huijs» een monstrans heeft gestolen, stukgebroken en ten dele verkocht en in zijn hof verborgen, en de gekonsakreerde hostie onteerd, werd veroordeeld om «met de kerre van de scherprechter gevoerd te worden van de ghevangenisse tot voor de kercke van de voorschreven religieusen Engelsche predickheerinnen omme aldaer aen Godt ende de justitie over sijne grove misdaeden ende sacrilegien vergiffenisse te bidden ende tot den bloede ghegeesselt te worden ende t' selve gedaen sijnde ghekleedt te worden met eenen ghepeckten rock ende in dier vougen ghevoert te worden naer de nedermerckt deser stadt om aldaer op het schavot sijne rechte hant levendich afghecapt ende gheworght te worden aen eenen staeck tot datter de dood naervolght, ende alsdan zijn doodt lichaem ghebrant ende ghevoert te worden naer de plaetse genoemt de drij torrekens, omme aldaer gheexponneert te worden op een radt, andere ter exempele. (Brussel, 26.5.1705).

Lieven Maes, van Huise, gekend als bezweerder, wordt door de officialiteit te Gent veroordeeld om blootshoofds en geknield voor het hof vergiffenis te vragen, gegeseld te worden, gevolgd van levenslange verbanning uit het bisdom. (Gent, 25.9.1709).

Pieter van Hoije, zn. Gillis, geb. te Nieuwkerken (sic) (Waas), oud 42 j., in april 1708 gehuwd met Marie De Winne, d. van Anthone, won. in de Comijnstraete te Gent, die met Adriaene-Françoise van den Brondeele, d. Adriaen, geb. te Lede, 28 j. oud, als dienstmeid sedert 26.1.1709 tot juni 1710 in overspel leefde en aan wie hij een kind schonk, waarop hij besloot zijn vrouw te vergiftigen met «regael ofte rattecruyt» (arsenicum) dat gesmeerd werd op een «amandel tourtjen», waarvan zij op dezelfde dag (5.1.1711) overleed. Pieter wordt veroordeeld om «voor het stadthuijs geset te worden op een hurde (horde) ende vandaer gesleept te worden lancxst de straeten naer de gevangenisse van (het) Chastelette ende vandaer... tot an het scavot op de Cooremerct, omme aldaer uw lichaem gebonden op een dweers hauten cruijs geraebraeckt ende daernaer de kele toegewoelt te worden...» waarna het lichaam werd gevoerd naar de tweede muijde poerte en er gelegd op een rad. Adriaene-Françoise werd «geexecuteert op voorn. schavot met het sweert», waarna haar lichaam ook vervoerd werd naar de gewone plaats en gelegd op een rad. (Gent, 28.3.1711).

Jaecques van Daele, zn. Frans, gen. Coben den boer, 20 j. oud, geb. te Antwerpen, die met 2 medeplichtigen Ignatius Boeykens aldaar vermoordde (hij zou hem «mollen» !) en beroofde, werd veroordeeld om «voor het stadthuijs geset te worden op een horde ende vandaer gesleept te worden lancxt de straeten naer de vangenisse van s' graven casteele ende vandaer voorts op deselve horde tot an het scavot op de Cooremerct», waar zijn lichaam gebonden op een dwarshouten kruis werd geradbraakt, daarna «de kele toegeworght te worden», waarna het lichaam zal gevoerd worden buiten de tweede muidepoort en gelegd op een rad. (Gent, 9.7.1718).

Cornelis van Bourgoigne, zn. Pieter, geb. te Leffinge, oud 61 j., werd wegens vervalsing in geschriften, met geldafpersing, veroordeeld om «op Ste Pharailde plaetse lijfvelijck geexecuteert te worden met de coorde an eene potence soo datter de doodt naerevolght», waarna het lichaam naar de gewone «plaetse patibulaire» werd gevoerd «ende aldaer geleijt op een radt, t' hof (sic) af te snijden ende gesteken op eene ijsere pinne daerboven vuijtstekende». (Raad van Vlaanderen, 28.3.1722).

Jan-Baptist van Lerberghe, voortvluchtig, griffier van Machelen en baljuw van Aartsele, die spijts zijn ambt medeplichtig was aan valsmunterij, werd levenslang uit het rijk van zijne majesteit verbannen, onder bedreiging met de dood. (Gent, 23.11.1724).

Jacobus Fremont, zn. Adriaen, oud 28 j., geb. te Gent, «steenhauders knecht», maar sinds enkele jaren bedrijvig in het verhelen van gestolen goederen en diefstallen, werd veroordeeld om «aen eene potence op de Vrijdaghmerct gehangen ende geexecuteert te worden met de coorde anden hals...», waarna het lichaam gevoerd werd naar Meulestede, waar het aan de galg werd opgehangen. (Gent, 2.1.1727, «heeft voor gratie sijn kerckhof gehadt op Sint Jacobs kerckhof»).

Michiel Rolle, zn. Adriaen, 19 j. oud, geboren te Sint-Baafs-Vijve, die «ten platten lande met eene violence» zijn kost heeft gebedeld, maar verder leefde van diefstallen, o.m. te Bassevelde en te Lemberge, werd veroordeeld door de mannen van leene van Melle en Gentbrugge om «an de galge staende op desen lande ende marquisaet van Rodes» opgehangen te worden «ende geexecuteert te worden met de coorde anden hals» («ghepronunceert ende gheexecuteert buyten de Keijserpoorte der stadt Gent den 24 april 1727. Nota desen gecondemneerde heeft gereden al spelende op sijne violence tot onder de galge met goeden moede ende plessier. (verder door een andere hand bijgeschreven :) hetselve soude hij ghedaen hebben maer is hem gherefuseert». - Gent).

Frans de Lepelaire, zn. Lieven, oud 30 j., geb. en won. te Schorisse, die het volk in opstand bracht tegen het maal- en bestiaalgeld en de officieren op de vlucht dreef, werd op St.-Pharaïldeplaats opgehangen. (Gent, 21.7.1727).

Fredrick van der Beken, die medeplichtig was aan valsmunterij in Gelderland, werd veroordeeld om «omgebracht te worden ter plaetse alwaer men gewone is criminele justitie te doen ende aldaer levendigh geexecuteert te worden met den ketel ziedende olie ende waeter ende dat sulcx geschiede uw doodt lichaem gebrocht sal worden naer den galgenberch buyten de swaertblaecker poorte deser stadt ende aldaer an de galge ende ter afgrijselijck exempel met ketenen worden vastegehecht». (Kasselrij Roermond, 5.3.1728).

Jan Dongarcia, zn. Gabriël, 40 j. oud, geb. te Brussel, die vanaf zijn jeugd met dieven vagabondeerde, waarvoor hij reeds op 23.12.1705 te Rotterdam werd gegeseld en gebrandmerkt, en na er tewerk gesteld geweest te zijn, uit Holland verbannen werd; vóór 18 jaar te Antwerpen gegeseld, gebrandmerkt en gegeseld tot tweemaal toe. Nadien (1726) maakte hij deel uit van een dievenbende, waartoe behoorden Marie Dongarcia, zijn natuurlijke zuster, Joseph Bracheval en zijn vrouw Anthonette Forbus, Jan Spits en zijn vrouw Marie Bernau, die op verscheidene plaatsen diefstallen pleegde. Hij werd veroordeeld om «an eene potence op de Cooremerct gehangen ende geexecuteert te worden met de coorde anden hals», waarna het lichaam gevoerd werd en opgehangen aan de galg «op de Meulestede». (Gent, 2.7.1728).

Marie Dongarcia, «bijgenaamt Marie Pol, oud 54 j., geb. te Brussel, laatst getrouwd met Jaecques Goudenhooft», zonder evenwel te weten of haar vierde man Servatius Stephanii overleden was, evenmin als haar derde Gregoire Swau, eveneens reeds gegeseld en gebrandmerkt te Rotterdam en nadien te La Foullie gebrandmerkt, vóór 12 jaar opgesloten te Rijsel, waarna verbannen, gevolgd op 3.4.1716 te Brussel van «geschavoteert te worden» en voor 10 jaar verbannen uit de landen van zijne majesteit; vóór 6 jaar gegeseld te Amsterdam en andermaal verbannen; gevolgd van nieuwe dieverijen te Brussel en elders. Zij loopt dezelfde straf op als Jan Dongarcia. (Gent, 22.5.1728).

Marie Bernau, d. Pieter, oud 40 j., geb. te Jumet (Henegouwen), laatst gehuwd met Jan Spits, voorheen met Lenaert Pietersen, die werd opgehangen te Namen. Zij werd in 1714 wegens diefstal te Luik gegeseld en gebrandmerkt en behoorde

sedert ruim 7 jaar tot de bende van J. Bracheval, die tal van diefstallen, vooral van kantwerk, pleegde. Zij werd tot dezelfde straf veroordeeld als beide voornoemde. (Gent, 22.5.1728).

Joos de Coninck, zn. Jan, 23 j. oud, geb. te Deerlijk, die op 29.11.1727 voor het landhuis «van de vrije» werd gegeseld en er voor 10 jaar uit gebannen, nadien hetzelfde lot onderging te Rijsel, verder inbraak pleegde in de pastorie te Handzame, evenals in een winkel aldaar, werd hierom veroordeeld tot de galg op de Koornmarkt, waarna zijn lichaam zal opgehangen worden te Meulestede. (Gent, 9.12.1728).

Jacobus van Schelferghem, zn. Cornelis, geb. te Oostende, oud 21 j., die sinds een tiental jaren, samen met de gebroeders Louis, Guilliaume en Jaecques Brux (die alle drie te Brugge werden opgehangen op 3.7.1723), wegens allerlei misdrijven op 30.10.1723, gezien zijn jeugd «slechts» veroordeeld werd tot bloedige geseling en 25-jarig ballingschap uit het graafschap Vlaanderen, maar «ter oorsaecke van eenige excessen ten tijde van de gemelde geesselinge» werd opgesloten in het «rasphuijs», waaruit hij werd vrijgelaten in 1727,... maar herbegon met te stelen, o.m. te Zottegem (21-22.10), te Handzame (6-7.11) op een paar plaatsen. Telkens werd wat linnen en stoffen gestolen, samen met enkele tientallen ponden. Hij werd veroordeeld om «an eene potenec op de Cooremerct gehangen en geexecuteert te worden met de coorde an den hals... ende uw doode lichaem daernaer gevoert naer Meulestede ter ord. plaetse patibulaire omme aldaer gehangen te worden an de galge...» (Gent. 9.12.1728).

Adriaen van der Meyden, zn. Abraham, 32 j. oud, geboren in de omgeving van Rotterdam, maar op 31.12.1709 gehuwd te Middelburg, waar hij spiegels maakte en verkocht. In 1725 verliet hij deze stad met een gehuwde vrouw en vestigde zich te Gent, waar hij dezelfde stiel uitoefende. Hier deed hij huwelijksbelofte met Marie-Anne Coppijn, «op boete van 1000 guldens» te betalen door de partij die de belofte niet zou nakomen. Coppijn kwam evenwel te weten dat Adriaen gehuwd was, verbrak de belofte en voor het gerecht bracht hij vervalste stukken betreffende het overlijden van zijn vrouw voor en wist aldus op 10.5.1728 ook een huwelijk te sluiten met Barbara van der Meulen. Hierom werd hij veroordeeld om «den bast an den hals gegeesselt te worden met scherpe roeden», gebrandmerkt en levenslang verbannen uit het rijk van zijne majesteit. (Gent, 26.2.1729).

Jaspaert Diest, «bijgenaemt Boit à Beure», 63 j. oud, geb. te Gent, reeds in 1716 veroordeeld als gauwdief, samen met Françoise Halle, zijn bijzit, maar begenadigd bij de geboorte van de prins van Artesië op 23 augustus, herbegon zijn «boos leven», met o.m. «in diveerssche kercken binnen Gent ende op andere plaetsen met eene balleyne bestrecken met vogelterre veel gelt vuijt de offerblocken getrocken ende gestolen te hebben», waarvoor hij werd gevangen gezet en op 7.3. 1718 bestraft met geseling en voor 25 jaar uit Vlaanderen verbannen. Voortijdig teruggekeerd, herbegon hij met de plundering van offerblokken o.m. in Sint-Maartenskerk te Aalst, waar hij op 5.6.1728 door de schepenbank werd veroordeeld, gegeseld en gebrandmerkt «met den bast an den hals» en levenslange verbanning uit de landen van zijne majesteit, onder bedreiging met de galg. In juli 1728 werd hij reeds opnieuw betrapt bij een offerblokdiefstal in de O.-L.-Vrouwkerk te Mechelen, «met een hauten tonneken dat noch half vol was van vogelterre ende eene baleijne bestreken met deselve vogelterre»... maar uit medelijden liet men hem ongestraft gaan. Op 29 januari 1729 werd hij te Gent aangehouden, opnieuw in het bezit van een tonneken vogelterre, zodat hij als onverbeterlijke dief veroordeeld werd om «an eenen potense staende op de Vrijdaghmerct gehangen en geexecuteerd te worden met de coorde anden hals tot datter de doodt naervolght en uw doodt lichaem t' eijnden dees gevoert te worden naer Meulestede plaetse patibulaire ordinaire omme aldaer gehangen te worden ande galge...» (Gent, 7.3.1729).

Daniel de Man, zn. Arnaut, oud 26 j., geboren te Nukerke, die op 26.10.1727 «geduerende de Vesperen ten huijse ende taverne van Joannes Rousse binnen Zulzeke gespeelt hebbende met de caerten met Adrian Heijse, zn. Jan», met wie hij handgemeen werd, en met zijn mes verscheidene steken toebracht, welke de dood tot gevolg hadden, werd veroordeeld om «op de Cooremerct binnen Gent op een scavot met den sweirde geexecuteerd te worden», waarna zijn lichaam zal gelegd worden op een rad en zijn hoofd op een pin, op de gewone plaats. (De leenmannen van de baronnie tussen Maarke en Ronne ende heerlijkhede van Melden en Nukerke, 16.3.1729 - Gent, 9.4.1729).

Paulus Sproncke, zn. Sibert, oud 47 j., geboren te Amsterdam, reeds van in zijn jeugd wegens menigvuldige diefstallen aldaar gegeseld en gedurende 5 jaar in de gevangenis opgesloten (1.3.1698), waarna voor 6 jaar gebannen uit de stad en één mijl in de omgeving. Later kwam hij in een dievenbende terecht en was, samen met zijn vrouw (die aangehouden en voor 20 jaar uit het Land van Luik werd gebannen), medeplichtig aan een diefstal « van eenige stucken neteldoeck» (1714); «in de salet schole» te Gent heeft hij samen met de gauwdief Fredrick van Heijl, «eene doose met spellewerck canten» (70 p. gr. waard) gestolen, te Rijsel eveneens «spellewerck canten» (2000 guld. waard) en te Antwerpen zilverwerk. Hij wordt veroordeeld om «op een schavot voor het stadthuijs, den bast an den hals gegeesselt te worden op de rugge met scherpe roeden tot den loopende bloede», daarna gebrandmerkt en levenslang verbannen uit de Nederlanden (Gent, 14.5. 1729). Marie Elisabeth, gouvernante van de Nederlanden verleende hem evenwel genade wat de geseling en de brandmerking betrof, «en consideration de la douleureuse mort et passion que notre Sauveur Jésus-Christ a souffert sur l'arbre de la croix». (Brussel, 7.5.1729).

Frans Coppens, priester van de Oratorianen en kanunnik van de 2e stichting van S. Goedele te Brussel, wordt schuldig bevonden van «Jansenismus en t Quenellismus». Het hof verplicht hem de geloofsbelijdenis van Pius IV af te leggen en het formulier van Alexander VII te ondertekenen. Doet hij dit niet dan loopt hij de grote ekskommunikatie op. (*off. Brussel,* 17.6.1729). Sententiën, 105v., 106r.

Geeraert Reijnaert, zn. Jan, 30 j. oud, geb. te Huise, werd reeds op 27.9.1727 te Gent veroordeeld om «den heijlighen Naeme Godts» te hebben gelasterd en wegens straatschenderij en weerstand aan het gerecht, tot geseling met scherpe roeden en 20 jaar verbanning uit alle landen van zijne majesteit. Die laatste verplichting leefde hij niet na en naar Huise teruggekeerd maakte hij ruzie te Kruishoutem op 25.6.1729 waar in de herberg Sint-Anthone het feest van Sint-Elooi werd gevierd en bood weerstand aan de officier die hem wou aanhouden, om ten slotte te Huise op 7.8.1729 te worden aangehouden. Hij werd veroordeeld om «aen het pelerijn gegeesselt te worden met scherpe roeden», gevolgd van verbanning voor 10 jaar. (Huise, 8.1729).

George Brezina, zn. Jan-Andries, 50 j. oud, geboren in Hongarije «in een dorp Stoffen gen. hallebier ende gesworen nachtroeper» en zijn vrouw Marie-Franchoise van den Berge, d. Christiaen, 38 j. oud, geboren te Zottegem, die met Sigismundus-Jacobus Murrij, zn. Thomaes, 23 j. oud, hadden de ontvoering gepland uit het klooster van Marquette-bij-Rijsel van jonkvrouw Maria van der Haegen, vrouw van de heerlijkheid van Meere te Vosselare, 17 j. oud. Alhoewel het opzet mislukte, werd de vrouw hierom voor 5 jaar verbannen buiten deze stad en 3 mijlen in het rond, terwijl de man in zijn bediening voor 3 jaar werd geschorst. (Gent, 31.10.1729).

Sigismundus-Jacobus Murrij werd opgesloten voor zijn «quaet leven» in het tuchthuis te Gent en nadien te Brussel, waaruit hij wist te ontvluchten. Voor de geplande schaking werd hij levenslang gebannen uit de landen van zijne majesteit, onder bedreiging men de doodstraf. (Gent, 17.10.1729).

Isabelle Lo(ns, de echtgenote van Jaecques van den Berghe, bijgenaamd «de Belle hottesse», die van het opzet van Murrij op de hoogte was, moest bloots-

hoofds en geknield voor het hof vergiffenis vragen en werd vrijgelaten na de betaling van de proces- en gevangeniskosten. (Gent, 24.12.1729). — Ook in volgend proces is zij betrokken.

Isabelle Laurens, d. Andries, bijgenaamd «belle hotesse», echtgenote van Jaecques van den Berghe, oud 33 j., geboren te Deinze, herbergierster te Olsene, «publicquelijck befaemt van oneerlijck huijs t' hebben gehauden» en tevens logies te hebben verschaft aan dieven, vermoedelijk op de hoogte van het komplot gesmeed in de herberg «den prins Cardinael» te Machelen tussen Jan-Baptist van Lerberge, Jan Beirens, brouwer te Olsene, Jan-Baptist de Rez en Gregorius Danckaert «tot het slaen van valsche munte», waarbij Isabelle hiertoe te Olsene een huis huurde op naam van voorn. Danckaert. Hierom werd zij veroordeeld om «op een schavot gerecht voor de pilaeren van 's graven casteele... gegeesselt te worden met scherpe roeden tot den loopenden bloede», gevolgd van 20 jaar verbanning uit het rijk van zijne majesteit... (Gent, 23.11.1729).

Jan Beirens, voortvluchtig, wordt bij verstek veroordeeld en levenslang verbannen, onder bedreiging met de dood bij overtreding. (Gent, 24.12.1729).

Jan-Baptist de Rez, zn. Jan, oud 34 j., geb. te Menen, werd veroordeeld om op Sint-Pharailde «met de coorte an eene potence» geexecuteerd te worden... (Gent, 23.11.1729). Zijn zuster Marie wordt uit de gevangenis ontslagen, mits de proceskosten. (24.12.1729).

Gregorius Danckaert, zn. Jan, oud 37 j., geb. te Gent, wonende te Olsene, werd tot dezelfde straf veroordeeld als J.-B. de Rez. (Gent, 23.11.1729).

Wegens valsmunterij of medeplichtigheid eraan werd Susanne de Wilde, d. Jooris, oud 58 j., wed. Jan de Rez, geboren te Menen en wonend in de herberg de Valk, moeder van Jan-Baptist, tot bloedige geseling veroordeeld, gebrandmerkt op de rug en levenslange verbanning uit het rijk... (Gent, 9.1.1730).

Augustijn Hans, zn. Jaecques, oud 39 jaar, geboren te Gent, «graveerder ende steenhauder van stijle», die vóór 2 jan., op verzoek van Jan-Baptist de Rez, gedurende 5 à 6 dagen hem leerde «nieuwe fransche pistolen gemeijnelijck genaemt vertugadins» slaan, door nadien een «meirliton» te graveren, werd veroordeeld om ten bloede gegeseld te worden, gevolgd van verbanning voor 20 jaar uit het rijk. (Gent, 6.5.1730).

Dominicq Denijs, zn. Leopold, oud 30 j., geboren te Menen en meester-zilversmid aldaar, verdacht van samenwerking met Jan-Baptist de Rez en konsoorten in de valsmunterij, wordt uit het rijk verbannen. (Gent, 6.5.1740 - moet 1730 zijn). Zijn vrouw, Marie-Anna Billiau, in de gevangenis opgesloten, werd er uit vrijgelaten na betaling van de gevangeniskosten. (6.5.1730).

Philippe Boschman, zn. Anthone, 23 j. oud, geb. te Gent, werd wegens wangedrag in zijn jeugd tot tweemaal toe opgesloten in het tuchthuis aldaar; nadien bouleerde hij met Joanna Putmans, die gezien zij te Antwerpen geweigerd had de verteerde brandewijn te betalen, door hem met een messteek in de buik dodelijk werd gekwetst. Te Gent aangehouden bij een poging tot diefstal werd hij veroordeeld om «aen eene potence op de Vrijdaghmerct gehangen ende geexecuteert te worden met de coorde anden hals», waarna zijn lichaam zal gevoerd worden «naer Meulestede om aldaer gehangen te worden ande galge». (Gent, 13.3. 1730). «Dit corpus is geanathomiseert geworden op het stadthuijs door Palfijn, sijnde sijne leste anathomie voor sijne doodt». (41 v°).

Wegens de aanzetting tot - en brandstichting bij haar stiefdochter, werden Pieternelle Thienpont, d. Jan, oud 55 j., wonende te Aalter, en haar broer Jan Thienpont veroordeeld om «geexecuteert te worden, gebonden an eenen staeck, geworght te worden tot datter de dood naervolght ende uw dood lichaem t' eynden dies aldaer op een radt geleijt te worden...» (Aalter, 19.6.1730).

Jan Heyndricx, landbouwer te Moortzele, opgesloten in de gevangenis, om op de Kruisdagen gekocht te hebben «twee soldaeten mantels met eene veste ende twee saebels ofte pallassen van twee duijtsche curassiers» van dienst in het regiment van de prins van Portugael, in garnizoen te Gent, waaruit zij gedeserteerd waren, aan wie hij in ruil «eenen blauwen justacorp» gaf en de weg wees naar Sint-Lievens-Houtem en verder tussen Brussel en Halle, werd veroordeeld om voor het hof blootshoofds op beide knieën vergiffenis te vragen, waarna hij nog 14 dagen in de gevangenis «in eenen donckeren put te waeter ende ten broode» werd opgesloten en voor ieder van de desrteurs aan het regiment 25 pattakons moest betalen en 10 pattakons ten voordele van de aanbrenger en bovendien de proces- en gevangeniskosten. (Gent, 25.5.1731).

Jacques Saeman, zn. Pieter, 23 j. oud, geb. te Destelbergen, die in 1732 een drietal vrouwen langs de openbare weg trachtte aan te randen, werd door de Vierschaar van Sint-Baafs te Gent veroordeeld om «ter plaetse ordinaire ghegeesselt te worden door den scherprechter met scherpe roeden totten loopenden bloede ende ghebrantmercqt met het ordinaire mercq deser heerlijckhede», waarna levenslange verbanning volgt uit het rijk van zijne majesteit «herrewaerts over». (1732).

Advokaat meester Adriaen- Jan Laureijns, die op 20 mei 1732 na 11 uur 's avonds, wanneer de nachtwaker Christiaen de Nil hem riep «de clocke is elfve», naar hem hebt geschoten met een geweer geladen met zaad, waaruit hij blind bleef, terwijl hij bij zijn aanhouding hierom aan de deurwaarders weerstand bood, werd veroordeeld tot 10 jaar opsluiting bij de Alexianen te Gent. (Gent, 3.6.1732).

Jacobus Bormes, zn. Ignatius, oud 20 j., geboren te Gent, waar hij gedurende 3 jaar wegens diefstallen in het tuchthuis opgesloten, waaruit hij 15.3.1731 ontvluchtte; wegens diefstal opnieuw aangehouden op 17.3 werd hij opnieuw in de gevangenis opgesloten, waaruit hij op 30.5 ontvluchtte en deel uitmaakte van de bende van Laureys Hebbroecken, Joannes van den Dorpe, Guilleaume Botterman en Pieter Gaudenaert (opgeknoopt op 7.1.1732), die zich aan heel wat diefstallen plichtig maakten; nog eens aangehouden, ontsnapte hij nogmaals op 10.8.1731 uit de gevangenis en zocht andere medeplichtigen, o.m. Marcus Schellijnck (opgehangen), met wie hij inbraak pleegde in de pastorie van Borsbeke, verder te Sint-Lievens-Houtem ter gelegenheid van de jaarmarkt, nadien op Sint-Pieters te Gent, waar hij Jooris de Bruyne («om sijne begaen sacrillegien en verscheijde andere kerckdieverijen... op 25.10.1732 gestraft met den viere») leerde kennen en inbraken pleegde, o.m. te Zwijnaarde, te Zottegem, te Eine in de kerk, te Sint-Jans (Maldegem), te Kaprijke en te Gent, in 1731 en 1732. Hij wordt veroordeeld tot de galg op de Vrijdagmarkt... (Gent, 25.11.1732).

Jan van Cassel, bijgenaamd «den Bruggelynck», zn. Jan, oud 25 j., geboren in Duitsland, reeds op 6.8.1731 voor 20 jaar gebannen uit Vlaanderen, wegens baldadigheden. Hij bleef evenwel in de stad vagabonderen en toen de hellebaardier van Gent hem wou aanhouden, stak hij hem met zijn mes neer. Hij werd veroordeeld om «op de Cooremerct op een scavot, gebonden an eenen staeck door den scherprechter afgecapt te worden uwe rechterhant ende t' eijnden dies geworght ende gestraft met de coorde ande hals tot datter de doodt naervolght», waarna zijn lichaam gevoerd werd naar de Molenstede, waar het gelegd werd op een rad en de afgehakte hand gestoken op een ijzeren pin. (Gent, 30.12.1732).

Pieter Thoen, zn. Jan, geb. te Berlare, oud 33 j., wonende te Schellebelle, die gevreesd was in zijn omgeving als niet slechts dreigende met brandstichting, maar die bedreiging herhaaldelijk ook ten uitvoer bracht tussen de jaren 1724 en 1729, werd door de leenmannen van het leenhof van Dendermonde, residerend te Berlare, veroordeeld «om gheslept te worden op een horde tot op de ordinaire plaetse daer de hooghe justitie gheexecuteert wort ende aldaer an eenen staecke levendigh ghestraft te worden met den viere ende u doode lichaem tot asschen verbrant sijnde deselve asschen gheworpen te worden inde lacht (sic)...». (Berlare, 27.4. 1733).

Jan-Baptist Gouij, zn. Jan, oud 24 j., geboren te Geraardsbergen, werd door het leenhof op 28.4.1731 wegens verscheidene kerkdiefstallen gegeseld en voor 10 jaar verbannen uit de landen van zijne majesteit; hij verbleef evenwel te Gent, waar hij in de nacht van 17-18.?.1731 werd aangehouden, opgesloten en op 19.4 1732 door de scherprechter gegeseld en gebrandmerkt en voor 40 jaar uit de Nederlanden gebannen; opnieuw bleef hij hier vagabonderen en pleegde diefstallen, zodat hij door het leenhof van Uitbergen en Overmere op 29.1.1733 werd veroordeeld om «met den bast anden hals gegeeselt ende ghebrantmerckt te worden» en levenslange verbanning, «onder verbeurte van den lijve». Nu werd hij lid van een dievenbende, welke op 17.2.1733 de purpere mantel «gehangen hebbende an het beelt van onsen Salichmaecker in het cappelleken staende tegen de kerckê van Ste Rombaut» te Mechelen had gestolen en begin maart «twee catoene gordijntjens» van voor het tabernakel van Sint-Hubrecht in Sint-Salvator te Brugge; op 12.9 maakte hij ruzie met de waard in de herberg «in huckelghem overschelde», die hij met een mes bedreigde en achtervolgde. Dit werd hem noodlottig, want «vloeckend en sweirend» werd hij door een paar hellebaardiers, niet zonder tegenstand te bieden, aangehouden en in de gevangenis opgesloten. «Ter exemple van andere banbrekers, blasphemeerders ende gheweldigaers jegens d'officieren van justitie», werd hij veroordeeld tot de galg en opgeknoopt op de Koornmarkt. (Gent, 10.10.1733).

Cornelis van Belleghem, zn. Jan, bijgenaamd Slecxken, oud 22 j., die het tuchthuis, waarin hij was opgesloten, ontvluchtte en wegens diefstal door de schepenbank van Sint-Pieters te Gent op 1.10.1732 werd veroordeeld tot de geseling, gebrandmerkt en 30 jaar verbannen uit Vlaanderen; in de nacht van 8 op 9 november 1732 werd hij te Gent aangehouden wegens banbreuk en verdacht van diefstal, wat hem op 24.1.1733 een geseling kostte en levenslange verbanning uit de Nederlanden, onder bedreiging met de galg; in de nacht van 27 op 28.1.1733 werd hij door de nachtwachters opnieuw aangehouden en op 26.2 veroordeeld om «an het pellorijn... op de plaetse der vangenisse door den scherprechter» gegeseld te worden en nogmaals levenslang verbannen. Op 8.7.1733 werd hij te Brussel «op suspicie van borssensnijderijen» aangehouden, in de gevangenis opgesloten en buiten de stadspoorten geleid. In de nacht van 7 op 8.8.1733 werd hij te Gent opnieuw aangehouden, gevolgd, wegens derde banbreuk, van op 17.9.1733 «met den bast an den hals» door de scherprechter gegeseld en gebrandmerkt te worden... en levenslange verbanning, onder een tweede bedreiging met de galg; op 23.9 buiten de stad geleid, werd hij er de volgende dag opnieuw aangehouden en opgesloten... en wanneer de hellebaardiers hem op 13.10. langs de Sint-Pieters-Nieuwstraat wegleidden begon hij «grootelijcx te vloecken en te sweeren» en lasterde «menichmael den H. naeme Godts», zodat de wachters verplicht waren hem «de braseletten aen te doen», waartegen hij zich verzette, zeggend nog dezelfde dag naar de stad te zullen terugkeren om er een man te vermoorden. De volgende dag was hij inderdaad in de stad terug, om nu veroordeeld te worden «ter exemple van andere banbrekers, dieven, dreijghers ende blasphemeerders» om op de Koornmarkt opgehangen te worden, waarna zijn dood lichaam tot Meulestede zal gevoerd worden, om aldaar aan de galg te worden opgehangen. (Gent, 22.10.1733).

Anna Vuijttenhof, die op 12.9.1733 haar pas geboren kind doodde «sonder doopsel» en in het geheim begroef en verdacht werd reeds een jaar vroeger hetzelfde te hebben gedaan, waarvan trouwens nog overblijfselen werden ontdekt, werd veroordeeld om opgehangen te worden, waarna haar lichaam op de gewone «patibulaire plaetse» blijft opgehangen. (Bornem, 12.11.1733).

Pieter Solis, zn. Matthijs, 22 j. oud, geb. te Gent, gans zijn leven «eenen lediggangher ende vaghebondt» werd veroordeeld om in 1633 en 1634 met medeplichtigen de mensen langs de straat aan te randen en bloedig te slaan, zonder redenen onschuldige herbergbezoekers met het mes dodelijk te kwetsen en 's avonds de vrouwen lastig te vallen, om gegeseld te worden met scherpe roeden, gebrandmerkt en verbannen uit de Nederlanden, onder bedreiging met de galg. (Gent, 15.11.1734). Een medeplichtige van hem, Guilliame Panne, werd op 25.9.1634 «geexecuteert».

Jan van Steenbeke, officier van het Land van Gaver, die misbruik maakte van zijn ambt om geld af te persen, o.m. in december 1732 van Joos Blommaert van Horebeke, die op weg was naar Gent en verder naar Middelburg, «met 4 ghesloten brieven», die zich binnen de 3 dagen in de gevangenis moet aanmelden om er opgesloten te worden «in den donckeren put te water ende broode», gedurende 8 dagen, «faute dies bant hem van alsnu voor als dan buijten de provintie van Vlaenderen voor den tijdt van drij jaeren», terwijl zijn medeplichtige hierin, Norbert Neyt, lieutenant-baljuw van het Land van Gaver, «voor altijdts inhabel» werd verklaard voor iedere openbare funktie en een boete van 300 pond parisis moest betalen en daarbij het afgeperste geld terug geven; deze laatste verplichting werd ook opgelegd aan drie schepenen, die bij de zaak betrokken waren. (Gent, 29.12.1735).

Anna-Marie Eeltiens, van Tilburg, werd in de gevangenis opgesloten en veroordeeld om gedurende vele jaren het volk bedrogen te hebben «onder het goddeloos masker van gheveijnsde en toegheeijghende heijligheijt», nl. te leven «sonder eenigh natureel voedsel», waarbij «ontallijcke excessen, schandaelen, sacrilegien, superstitien ende imposturen». Zij moest in een «wit hemde bloodtvoets ghestelt op eene karre ende draeghende met ghevoeghde handen eene brandende wasse kersse» geleid worden voor de katedraal te Antwerpen, voor Sint-Jakobskerk, voor Sint-Joriskerk en voor het bisschoppelijk paleis en er luid om vergiffenis vragen, waarna zij zal teruggevoerd worden naar de gevangenis, waar vasten op woens- en vrijdagen op brood en water, tot zolang de bisschop het goed vindt, gevolgd van sekwestratie en verbanning. (Off. Antwerpen, 24.3.1736).

Albert de Linge, zn. Albert, geb. te Gent, oud 48 j., die als notaris en deurwaarder, gedurende de jaren 1732 tot 1736, misbruik heeft gemaakt van zijn ambt en valse stukken opstelde, werd veroordeeld om aanwezig te zijn bij de vernietiging van de vervalste stukken, nadien geleid te worden «op een schavot gherecht voor de pilaeren van desen graven casteele ende aldaer den bast aen den hals ghegeesselt te worden met scherpe roeden tot den loopenden bloede», gebrandmerkt en levenslang verbannen uit al de landen van zijne majesteit, onder bedreiging met de galg. (Gent, 13.4.1737).

Joannes Solier, zn. Thomas, bijgenaamd Costerken, oud 20 jaar, die in de nacht van 11 op 12.12.1738 met andere vagabonden inbraak pleegde bij Jan Rubbens te Evergem, werd veroordeeld om «op een schavot voor dit stadthuijs door den scherprechter op uwen blooten rugge gegeesselt te worden met scherpe roeden tot den loopende bloede», gebrandmerkt en voor 20 jaar uit Vlaanderen gebannen. (Gent, 30.4.1739).

Jan van de Plassche, schuldig aan moorden zowel te Doornik, op de persoon van Petrus Renault, groot-vikaris van de katedraal, en op Thérèse Boitte, zijn dienstmaarte op 25 januari 1741 en te Gent op Joanna-Thérèse Keveillart, de wed. Jan Bardia op 19 april 1741, wordt daarom veroordeeld om «naeckt in het hemde, het strop anden hals» met een kaars van 2 pond in de hand vóór de hoofdingang van de katedraal te Doornik geleid te worden «op eenen waegen waermede de stadtsvuijlicheden worden vervoert», daar vergiffenis te vragen en dan met dezelfde wagen gevoerd naar de markt, «om aldaar het rechte handt afgecapt te worden en vervolgens de armen, billen en beenen levendigh gebrocken ende geraeijbraeckt te worden», op het schavot, aldaar opgericht, «en naer dat hij een ure levendigh op het cruijs sal gelegen hebben, sullen an hem twee slaegen gegeven worden met den steen», waarmee hij Renault en Boitte vermoordde en nog een derde voor de doodslag van de wed. Bardia en «vijf steken met het mes in de hals»... «ende corts daernaer sal hem het herte worden vuytgesneden en met het afgecapte hant int vier geworpen worden en verbrant tot asschen, sijn doode lichaem sal geduerende drij uren op een radt ter sijden het schavot vrijgestelt blijven»... en vandaar gevoerd worden naar de plaatse patibulaire om er op het rad te blijven liggen. (Doornik, 18.5.1741).

Jan Mast, zn. Anthone, oud 34 j., herbergier, en Ferdinand Danneels, zn. Jacobus, oud 23 j., kuipersknecht, beide geboren te Gent, die in oktober 1763, Daniel-Martinus van Beveren en zijn zuster Anna-Catharina te Gent vermoordden, evenals drie gezusters Van Haute, die er boven woonden. Allen werden met een hamer doodgeslagen. Ze werden veroordeeld om ieder met hun moordhamer «gebonden aen u lieden hals», «gesleept te worden op eene horde» van het stadhuis naar de Vrijdagmarkt, waar zij op een dwarskruis gebonden, «om aldaer ulieden naekte lichaemen tot vijfmael met gloeijende ijsere nijptangen genepen te worden», nadien geradbraakt te worden na een slag met de hamer op het hoofd te hebben gekregen, waarna de levende lichamen in het vuur geworpen werden tot de dood intrad; hierop werden de lijken naar de gewone strafplaats gevoerd. (Gent, 3.12. 1763).

Walterus de Deijne, zn. Ferdinand en Joanna-Clara Gruaert, oud 36 j., geb. te Koolskamp, werd wegens «domesticquen» diefstal, «geexecuteert binnen Ghent». (14.2.1775).

WOESTE VROUW TE BOTTELARE

29.9.1770

Marie-Anne van Gansberghe, 30 jaar oud, echtgenote van Gillis Veekeman, wonende te Bottelare, wordt op het matje geroepen, gezien zij deurwaarder Stobbelare en zijn twee assistenten, die van haar 115 ponden 13 schell. parisis opvorderden, het aanslagbiljet herhaaldelijk in het aangezicht had gesmeten en wanneer de deurwaarder aanstalten maakte enige meubelen aan te slaan, een mes van de tafel heeft genomen en hen hiermee bedreigd; dit mes door haar broeder afgenomen zijnde, trok zij de stoel van onder de deurwaarder, die met zijn hoofd tegen de schouw viel, dreigde hem ermee te slaan, roepende «ghij schelm en dief indien ghij niet en ruymt ick sal u den cop insmyten», terwijl gij hem bij de keel naamt en door de kamer sleurde. De assistent Berte, die de deurwaarder ter hulp snelde, werd in de duim gebeten en de andere assistent Vlieger het aangezicht openschrapte en hem daarop bedreigde met een ijzeren vork met 2 tanden, roepend «schelm ende dief, ghij sult vanhier vertrecken of ick steeke dese vorcke door uwen lichaem»; waarna zij zich met dezelfde vork keerde tegen Michiel Berte, die dank zij zijn dikke klederen niet werd gekwetst. Door haar oom ontwapend, heeft zij zich opnieuw op de deurwaarder geworpen «hem met de handen ende vuyst stootende ende slaegende». De mannen van de wet vonden het tenslotte best zich onverrichter zake terug te trekken.

De vrouw wordt veroordeeld om op beide knieeën voor het hof vergiffenis te vragen, gevolgd van verbanning voor 10 jaar uit Vlaanderen, na de betaling van de gevangenis- en proceskosten. Dit vonnis dient gepubliceerd te worden op een zondag «ter kerckstichele», na de mis en aangeplakt te worden op de gewone plaats. blz. 181 v° - 182 v°.

(Ra. Gent : fonds Raad van Vlaanderen, Reg. van Criminele Sentencien, nr 8596).

J.d.B.

Het zogezegde "College„ der Paters Wilhelmieten te Aalst

Volgens het onuitgegeven handschrift *Descriptio Alostana* van Romaan de Visscher († na 1620), waarvan een kopie berust in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, zouden de Wilhelmieten te Aalst de humaniora onderwezen hebben van 1428 tot aan de komst der Paters Jezuïeten in 1620. Reeds vroeger heeft Leo Crick het bestaan van dit college in twijfel getrokken (1) en opzoekingen gedaan in het stadsarchief schijnen deze zienswijze te staven. Zonderling mag het heten dat het getuigenis van R. de Visscher door geen enkele melding in de schepenboeken of rekeningen der stad bevestigd is, en dat nergens een woord gerept wordt over een onderwijsinrichting in het klooster der Sterheren.

Het onderwijs, aanvankelijk in handen van de geestelijkheid, stond in het begin van de XVe eeuw reeds onder het gezag van het stadsbestuur. De 19 mei 1418 werd de «Scolastrie» van Aalst opgedragen aan Gielis de Proost (2). Wanneer dus de Wilhelmieten zich in de Pontstraat vestigen in 1428, was het onderwijs in de stad reeds verzekerd en deed de behoefte aan een nieuw onderwijsgesticht zich minder voelen. Wel is waar gold het hier, ten minste in de XVe eeuw, waarschijnlijk slechts lager onderwijs. Later in de eerste helft van de XVIe eeuw komt reeds het latijn voor in de verschillende leervakken en tijdens de jaarlijkse processie zien we de schoolmeester meer dan eens latijnse spelen met zijn leerlingen opvoeren. Een stadsreglement van 17 september 1534 bepaalde dat, behalve de stadsscholaster, niemand, 't zij geestelijke of wereldlijke, in de stad onderwijs mocht geven (3). Twee dagen later werd deze verordening opnieuw bekrachtigd «omme dieswille dat diversche particuliere persoonen ende andere hun vervoorderen binnen dese stad scole te houdene, in prejuditie vande scolastrie» (3bis). Bevonden zich de Wilhelmieten tussen deze «particuliere persoonen» ? Waarschijnlijk niet, des te meer dat een hogere onderwijsinrichting niet van aard was om veel schade aan de stadsschoolmeester toe te brengen. Hoe het ook zij, de vermelde verordening doet veronderstellen dat van toen af er alleen de gemeenteschool was. Enkele jaren later was deze school reeds zozeer vervallen dat men het geraadzaam oordeelde een nieuwe scholaster aan te stellen (4).

---

(1) *Bijdrage tot de levensbeschrijving van Dirk Martens,* blz. 8.

(2) F. DE POTTER & J. BROECKAERT, *Geschiedenis der stad Aalst,* d. III, 2.

(3) «Item ende mids desen zo zal men van 's heeren ende weth weghen ghebieden, verbieden ende oock wel doen onderhouden, dat niemandt vanden inghesetenen deser stede of binnen scependomme, van wat state of conditie hij sij, gheestelic of weerlic, en zullen moghen scole houden binnen deser stede...» *Boek met den haire,* p. 321. Bij DE POTTER, etc., III, 13.

(3bis) DE POTTER... III, 13.

(4) DE POTTER... III, 13.

In 1610 ontving het stadsbestuur nieuwe klachten van verscheidene burgers nopens de gebrekkige toestand van het onderwijs. Zij drongen aan op de benoeming van een goede scholaster. In afwachting van deze benoeming vroegen ze de toelating hun kinderen naar de paters Carmelieten te mogen sturen (5). Hieruit blijkt dat de Wilhelmieten op dat ogenblik geen openbaar onderwijs gaven. In 1615 lagen de Wilhelmieten in proces met de stadsschoolmeester Adriaan van Meerbeke, die een tweede onderwijzer aangeworven had (6). Hadden zij misschien beproefd alsdan een school op te richten ? De oorkonden der stad zeggen er niets van. Voormelde Adriaan van Meerbeke, geboren te Antwerpen omstreeks 1563, onderwees de humaniora te Bornem in 1600 (7). In 1609 is hij werkzaam te Aalst als «oppermeester» en kreeg toen Alexander Labbaeus om hem «te assisteeren int onderwijsen vande joncheyt, soo in de latijnsche als vlaemsche taele» (8). De Jezuïet Filips de Cottereau (1593-1667) deed (8bis) bij hem zijn latijnse studiën, zodat men mag aannemen dat op dat tijdstip de gemeenteschool nog altijd het enige onderwijsgesticht was te Aalst.

Zoals hoger vermeld werden er in de XVIe eeuw door de schoolmeester met zijn leerlingen toneelstukken opgevoerd. Dit gebruik bestond ook op andere plaatsen. In 1547 werd te Geraardsbergen door de Hiëronymieten met hun leerlingen een latijns toneelstuk opgevoerd (9). Welnu, terwijl te Aalst de leerlingen der stadsschool regelmatig in de ommegang en de processie verschijnen (10), treden de Wilhelmieten nergens op, iets dat onbegrijpelijk is als in hun klooster een openbare school bestaan had.

Ook de inrichting van de Wilhelmietenorde wijst in dezelfde richting. In tegenstelling met de meeste kloosterorden, die voor de hele orde of tenminste voor dezelfde provincie slechts één noviciaat en studiehuis bezitten, had ieder klooster van de Wilhelmieten zijn eigen noviciaat voor de opleiding der nieuwelingen. Drie statuten achtereenvolgens door de definitoren uitgevaardigd bepaalden dat men alleen novicen mocht aanvaarden die aanleg hadden voor de studie en ze schreven voor dat men aan deze Wilhelmietennovicen een volledig onderwijs zou verschaffen (11). De paters van Aalst, die gering in aantal waren en bovendien een gasthuis voor arme reizigers bedienden, zullen niet veel tijd gevonden hebben om daarbij een college te besturen; des te meer daar niet zel-

---

(5) Ibidem.

(6) «Actum 2 Junii 1615 — Geproponeert dat mr Adriaen van Meerbeke, scholaster, hem vorsien heeft van eenen nieuwen wel geleerden ondermeester... Ende gevraeght of men het proces tusschen mr Adriaen ende Willemijnen zal laten voortgaen...». Stadsarchief, Resolutieboek 1615-69, nr 8, f.l.

(7) PAQUOT, *Mémoires,* t. XII, p. 140.

(8) Stadsarchief, Resolutieboek, nr 6, fol. 131v°.

(8bis) DE POTTER..., IV, 227.

(9) E. SOENS, *De Abdij Sint Adriaan te Geraardsbergen,* blz. 59, nota 1.

(10) V. D'HONDT, *Geschiedenis van het tooneel te Aalst,* blz. 47 en vlg.: Uittreksels der stadsrekeningen.

(11) E. PONCELET, *Le Monastère de Bernardfagne,* p. 175.

den novicen uit andere kloosters naar Aalst werden gestuurd om er hun opleiding te ontvangen (12).

Daarbij komt nog dat in geen enkel ander der Wilhelmietenkloosters een openbaar onderwijsinrichting bestond tijdens de XVIe en XVIIe eeuw. Alleen de Wilhelmieten van Beveren-Waas werden in 1566, om reden «haerlieder groote armoede» met het onderwijs der gemeenteschool belast (13), terwijl het klooster van Luik slechts in 1780 een kostschool oprichtte (14).

Het «zogezegde college» van R. de Visscher door de geschiedschrijvers J. De Gand (15) en F.J. De Smet (16) vermeld, zal dus niets anders geweest zijn dan het noviciaat der Sterheren.

Volgens Leo CRICK, z.g.

---

(12) *Geschiedenis van het Wilhelmieten klooster te Huybergen,* blz. 185 : Onder prior N. Huybrechts (1670-1680) werden novicen van Huybergen naar Aalst gestuurd, onder meer Broeder Reginaldus.

(13) R. PYPERS, *Het Wilhelmietenklooster te Beveren,* Beveren 1911, blz. 101.

(14) E.PONCELET, ib., p. 175, nota 2.

(15) *Recherches sur la vie et les éditions de Thiery Maertens,* p. 30.

(16) *Description de la ville et du comté d'Alost,* p. 50.

WEERSTAND AAN POLITIE

17.12.1633

Antheunis vander Stricht van Deftinge, die weerstand bood aan Anth. en Gillis van Meijnsbrugghe, respektievelijk officier van Gheemeldorpe en prater van Deftinge, werd hierom beboet met 36 carolus gulden + proceskosten. 282 v, 283 r.

(Ra. Gent : fonds Raad van Vlaanderen, Reg van Criminele Sentencien, nr. 8594).

WEERSPANNIGHEID TE VELZEKE

16.2.1786

Livinus Cauw, zoon van Cornelis, te Velzeke, wordt veroordeeld wegens «brutaliteyten, dreigementen ende resistentie aen het officie» om voor het hof te verschijnen met ontdekt hoofd en op «gebogen knien» vergiffenis te vragen, daarna opgesloten te blijven voor de duur van een maand in de gevangenis, «over ander dagh te waeter ende broode» + proceskosten. Het vonnis dient gepubliceerd te worden te Velzeke na de hoogmis. blz. 234.

(Ra. Gent : fonds Raad van Vlaanderen, Reg. van Criminele Sentencien, nr. 8596).

J.d.B.

BOEKBESPREKING

JOZEF DE BROUWER :
DE KERKELIJKE RECHTSPRAAK EN HAAR EVOLUTIE IN DE BISDOMMEN ANTWERPEN, GENT EN MECHELEN TUSSEN 1570 EN 1795.

Twee delen. Gebonden. Deel I : XXXI en 566 blz. Deel II : 918 blz. Geillustreerd. Banden in kunstleder met zilveropdruk. Uitgave van de drukkerij-uitgeverij Eric Veys, Ieperstraat 18, 8880 Tielt. 1971-1972. Prijs : 1.800 fr.

Zeer onlangs kwam dit volumineus tweedelig werk op onze boekenmarkt. Meer dan een gewone interesse zal het wel te beurt vallen. Daar is meer dan reden toe, want de auteur heeft hier een bizonder belangwekkend terrein uit de kerkgeschiedenis van onze Vlaamse bisdommen geexploreerd, bewerkt en de lezer openhartig en rechtzinnig voor ogen gelegd, namelijk : de kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen, dit in de boeiende tijdspanne lopend vanaf het concilie van Trente — dat in 1563 ten einde liep — tot aan de Franse revolutie. Tijdens diezelfde periode kende de Kerk ten onzent een zeer harde tijd : de vreselijke ontreddering teweeg gebracht door de beeldenstorm, de opkomst van het protestantisme, het lutheranisme, het calvinisme en de zwarte reeks van de godsdiensttwisten. Voeg daarbij de uitzinnige verwildering van de zeden, de neerhalende onwetendheid bij de mensen, en dit in alle volkslagen. Het concilie van Trente luidde de katolieke kontra-reformatie in, die ook door de Kerk in onze gewesten ernstig werd aangevat. We weten dat de Kerk in onze streken daadwerkelijk is opgetreden, kerkelijke vonnissen heeft geveld en daadwerkelijk heeft toegepast, alhoewel de wetgeving heel wat strenger was dan de toepassing ervan. Maar welke de gevallen van veroordeling waren, wie de veroordeelden en welke de straffen : wisten we omzeggens niet. Schier angstvallig repte men daar geen woord over. Iets geheimzinnigs hing over dit stilzwijgen. Sedert het Vatikaan te Rome, enkele jaren terug, de deuren van zijn archiefdepot wagewijd openzette voor de historici om het even van welke levensbeschouwing ook, kwam in die beslotenheid wel een kentering. Evenzo voor wat betreft de toegang tot het geheim archief onzer bisdommen. Voor het franstalig landsgedeelte, namelijk voor Luik, verschenen van de hand van hoogleraar L.E. Halkin en van R. van de Made, enkele korte bijdragen over de werking van de officialiteiten. Maar het bleef bij deze twee auteurs. Voor wat onze Vlaamse bisdommen betreft, hoefden we te wachten op het werk van Eerwaarde Heer Jozef de Brouwer, pastoor van Sint-Gillis-Dendermonde, die, dank zij zijn enorme jarenlange inspanningen en studie, de voortrekker is geworden van de bestudering van onze Vlaamse officialiteiten. We kunnen maar niet begrijpen dat onder de vele geesteljken,

dragers van universiteitsdiploma's, bizonder dan nog van kerkelijk recht, niemand gevonden kon worden om dat ontzaggelijk archief van onze officialiteiten uit te pluizen. Te meer daar de kerkelijke rechtbanken ten overvloede stof leveren voor belangrijke bijdragen, zowel voor de algemene kerkgeschiedenis als voor ruimere kennis op te doen van het religieuse, regionale en sociale leven van het Vlaamse volk in de voorbije eeuwen.

De auteur komt de eer toe het baanbrekend werk verricht te hebben. De arbeid, die de voltooiing van dit oeuvre heeft gevergd, blijkt buitengewoon groot te zijn. Ruim 7.000 dagingen en veroordelingen heeft hij ontleed en verwerkt.

Laten we nu even kennis maken met Deel I. In het woord vooraf heeft de auteur het over de inleiding tot de bronnen, de bronnen zelve, de officialiteit van Antwerpen en Gent en de kerkelijke bestraffing te Mechelen. Dit volume telt drie delen. Deel I : de bisschoppelijke rechtspraak, de werking van de kerkelijke bestraffing in een bisdom, de organisatie en innerlijke structuur van de officialiteit in Antwerpen, Gent en Mechelen, de werkwijze en de bevoegdheid van de officialiteiten. Deel II : de werking van de officialiteiten tussen 1570-1795, de overtredingen betreffende het religieuse leven, de overtredingen van de seksuele moraal en de huwelijkswetgeving, de overtredingen bij de geestelijkheid, andere gronden van aanklacht en zaken in beroep behandeld. Deel III : de bestraffing en de evolutie ervan, de aard van de bestraffing, de beoordeling van de bestraffing, verdere beschouwingen over de officialiteiten. Volgen dan nog een 52-tal bijlagen van officiële dokumenten in het origineel, het register van plaatsnamen en der persoonsnamen. Dit volume sluit met de korte inhoud van dit deel in het Frans, Duits en Engels.

In omvang is het tweede deel anderhalve maal zo omvangrijk als het eerste. Het is de inventaris met de ruim 7.000 gedaagden, veroordeelden met naam en woonplaats, mede vermeld de aard van het delikt en de aard der straf. Het eerste hoofdstuk handelt over de overtredingen betreffende het religieuse leven, zo bv. ketterij, toverij, bijgeloof, godslastering om maar enkele van de lijst te vermelden; het tweede hoofdstuk : de overtredingen van de seksuele moraal en de huwelijkswetgeving, defloratie of verleiding, schaking, geheim en feitelijk huwelijk, ongeldig huwelijk, moeilijkheden in het huwelijk, overspel, konkubinaat, echtscheidingen, bordelen en koppelaars. Het derde hoofdstuk : de overtredingen bij de geestelijkheid. Vierde hoofdstuk : andere gronden van aanklacht. Vijfde hoofdstuk : zaken in beroep te Antwerpen, Gent en Mechelen. Tenslotte volgt de lijst van de intekenaars, het register der plaatsnamen en het monumentaal register van persoonsnamen. Meer dan 12.000 personen zijn geciteerd.

Vanzelfsprekend mogen noch kunnen we het werk lezen met onze ogen en onze mentaliteit van nu. We hoeven dat te doen in het licht van toen. Krachtens haar zending heeft de Kerk alle zorg besteed om het godsdienstig en zedelijk patrimonium te vrijwaren en te verdedigen. Wat ze zal doen tot op het einde van de tijden. Maar de manier van optreden kan verschillen naargelang de levensgewoonte der eeuwen.

De kerkgeschiedenis van onze Vlaamse gewesten is een meesterlijk werk rijker geworden. De auteur heeft een grote leemte aangevuld. We hebben nu een klare kijk op de rechtspraak van onze bisdommen. Dat kan niet anders dan de Kerk ten goede komen. Vooroordelen en misverstanden en onbegrip maken plaats voor waarheid en liefde. We aanschouwen wel ons volk in het verleden met donkere schaduwzijden, maar altijd ontdekken we de mens met zijn menselijke zwakheid. Ons volk kan niet anders dan de auteur diep dankbaar zijn voor het aangeboden werk, dank die het zal betuigen door belangstelling voor het werk.

We wensen het oeuvre een zeer ruime verspreiding toe, onder al de lagen van onze bevolking. Universitairen vinden de gelegenheid uit het ontgonnen dokumentatiemateriaal wellicht een of ander thesis uit te werken over een bepaald aspekt uit ons godsdienstig en zedelijk verleden. Voor hen ligt gesneden brood op tafel. Genealogen, toponymisten en lokale geschiedschrijvers kunnen hier gegevens putten die ze dankbaar zullen gebruiken.

In naam van de mede-redaktieleden van ons tijdschrift feliciteren we onze redaktie-sekretaris bizonder hartelijk en koesteren we de hoop dat dit standaardwerk de inzet moge zijn van nog andere geschiedkundige werken. Eveneens danken we drukker-uitgever Eric Veys. Hij verzorgde de uitgave naar vorm, band en kleur in harmonie met de inhoud. Hij koos een makkelijk leesbaar lettertype, het beige editiepapier 90 gr. dat het lezen in niets hindert. Vakkundig en esthetisch : een uitgave die mag meespreken met de beste uit onze Vlaamse en Nederlandse uitgeverswereld, die niet alleen de auteur, maar evenzeer de uitgever tot ere strekt.

GOTTEM a/Leie. Valère GAUBLOMME.

ONZE BIBLIOGRAFIE

1) ALGEMEEN.
JOHAN ROELSTRAETE :
DE VOOROUDERS VAN STIJN STREUVELS.
55 blz. Zes illustr. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1971. Offsetdruk Eric Veys, Tielt. Prijs : 80 fr.

Evenals vele Vlamingen heden ten dage, zo heeft Stijn Streuvels in zijn leven veel belangstelling getoond voor zijn voorouders. Zijn leven en zijn werk dragen daar de stempel van. De auteur presenteert ons een klare en goed uitgewerkte stamboom van Streuvels. Enkele dorpen uit het Land van Aalst hebben een nauw verband met de Lateur's. We onderlijnen in generatie IV, kwartierstaat nrs 8-9 : Eugenius Lateur te Etikhove ongehuwd overleden op 23 dec. 1844; generatie V, kwartierstaat nrs 18-19 : Joannes Franciscus Verdonck, landbouwer te Kerkem en in 1755 buitenpoorter van Geraardsbergen. Geboren te Schorisse op 30 augustus 1733, huwde hij te Kerkem met Elisabeth D'Hondt. Dit huwelijk telde zes kinderen. Bij de dood van zijn vrouw herhuwde hij en kreeg nog drie kinderen. Al de kinderen zijn geboren te Kerkem; generatie VI, kwartierstaat nrs 36-37 : Florentius van der Donck in 1695 te Schorisse geboren, huwde te Schorisse met Anna Ludovica van den Bossche. Drie kinderen telde dit huwelijk. Na de dood van Florentius herhuwde de vrouw met Carolus de Pessemier uit Zegelsem (Waarom schrijft de auteur Segelsem ?) ; generatie VI, kwartierstaat nrs 38-39 : Jacobus D'Hondt, geboren te Kerkem op 19 oktober 1680, huwde te Kerkem met Anna Ludovica van den Bossche fa Andres. Hij was koster te Kerkem en werd tot burgemeester van deze gemeente verkozen. Een flink genealogisch werk dat onze Streuvelsvrienden hoeven te bezitten.

2) ALGEMEEN.
JEF HENDRICKX :
STAMBOEK VAN VLAANDEREN. 80 VOOROUDERTAFELS VAN VLAAMSE KOPPEN. DEEL I.
87 blz. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1971. Offsetdruk van Eric Veys, Tielt.

Zoals de auteur in zijn ter verantwoording vooropstelt zijn deze voorouder-tafels van uit wetenschappelijk en meer in het bizonder biologisch oogpunt van meer betekenis dan de stamboom. We hebben hier geen willekeurig kompleks van personen, doch de ouders die samengewerkt hebben. In deze voorouder-tafels komen ook enkele lokaliteiten uit het Land van Aalst voor, die we hier citeren : zo in stamboom nr 6 : Louis Paul Boon, geboren te Aalst en wonend te Erembodegem, zijn ouders en grootouders langs vaders en moeders zijde zijn allen van Aalst; stamboom nr 55 : hoogleraar Dr. Med. oogarts Raymond Speleers die in 1951 te Aalst overleed; zijn grootmoeder langs moeders zijde is van Ninove; stamboom nr 61 : Frans en August van Cauwelaert, wier vader en voorouders langs vaders zijde geboren werden te Denderwindeke; stamboom nr 20 : Alfons De Cock, geboren te Herdersem en wier vader en moeder respektievelijk geboren werden te Herdersem en Moorsel; stamboom nr 25 : André Demedts, wiens moeder geboren werd te Ruien en overleed te Ronse, wiens grootvader langs moeders zijde ook te Ruien het levenslicht zag; stadboom nr 71 : Joris van Severen, wiens grootmoeder langs vaders zijde geboren werd te Sint-Lievens-Houtem; stamboom nr 36 : Jan Hammenecker die in 1932 te Westrem overleed; stamboom nr 62 : Herman van den Reeck, wiens grootvader langs moeders zijde te Zottegem werd geboren. Een uitgave, die de biografische en genealogische kennis van onze Vlaamse voormannen effektief zal aanvullen.

3) ALGEMEEN.

DOM CYPRIANUS COPPENS OSB :

FONTES AFFLIGEMENSES. BOUWSTOFFEN VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE ABDIJ AFFLIGEM. 12. SELECTA EX BEDA REGAUS († 1808). A. LIBER COMMUNIS-ZELATORIS (1745). B. SERMO DE JUBILAEO (1775). C. DIRECTORIUM ABBATIAE (1787). 1. ARTIS OPERA. 2. DIPLOMATUM ELENCHUS. INGELEID DOOR DOM CYPRIANUS COPPENS.

Gestencilleerde uitgave. F° formaat. IV + 30 blz. II + 9 blz. II + 8 blz. II + 38 blz. Affligem, 1971. Prijs 200 fr.

Nummer twaalf in de reeks bouwstoffen voor de geschiedenis van de abdij Affligem brengt ons een hele brok uit het werk van proost Beda Ragaus. Zijn beide eerste delen van louter geestelijke aard, het derde deel biedt een uitvoerige dokumentatie én voor de kunstgeschiedenis én voor de geschiedenis der abdij. In het directorium Abbatiae (1787) geeft Beda Ragaus de indikaties over de chronologie, zoals de tabellen met de zondagletter, de datum van Pasen. Daarop volgt een korte nota over de zeven cartularia en het registrum Mechliniense, ook om te verwijzen naar de veertig charters, waarvan het originele te Affligem wordt bewaard. Volgt dan een speciale lijst ongedateerde charters met het jaar waarin hij ze heeft geplaatst. In de lijst met korte inhoud van de charters ontdekken we enkele lokaliteiten van het Land van Aalst : Aalst, Baardegem, Erembodegem, Gavere, Geraardsbergen, Haaltert, Meldert, Ninove, Welle, Wieze, Denderwindeke of Scheldewindeke (Windeke). In deze bijdragen kan evenzeer de genealoog als de historicus zijn gading vinden. Waarom heeft Dom Coppens niet gezorgd voor een aparte lijst voor toponiemen en persoonsnamen ? Dat zou het raadplegen veel vergemakkelijken.

4) ALGEMEEN.

BARON ETIENNE de BETHUNE-SULLY :

TESTAMENTS TOURNAISIENS ET COMPTES D'EXECUTIONS TESTAMENTAIRES. XIII° SIECLE - XVII° SIECLE.

24 x 16 cm. 438 blz. Prijs : 600 fr. Met bijgaande apart uitgegeven naamlijst van personen, offsetdruk Eric Veys, Tielt, prijs : 700 fr. Naamlijst alleen :

150 fr. Kan besteld worden door een storting op postrekening 1059.91 van de auteur baron Etienne de Bethune-Sully, Brusselsesteenweg 75, Aalst.

De auteur bouwde het eerste gedeelte van zijn œuvre op tot 1575 met behulp van enige testamentuitvoeringen die hij vóór de verwoesting van mei 1940 excerpeerde uit het archief te Doornik; ook gebruikte hij excerpten uit de «Bibliotheque Nationale» van Parijs en uit de biblioteek Méjanes van Aix-en-Provence. Het tweede gedeelte dat loopt over de jaren 1575 tot 1794, is opgemaakt aan de hand van negen registers van testamenten, tot op heden intakt bewaard in het archief van de katedraal van Doornik. Geen enkele lokaliteit van het Land van Aalst is hier vermeld, maar we vinden wel een aantal zuiver Vlaamse familienamen, die in het Land van Aalst tot heden ten dage voortleven en die zonder de minste twijfel genealogen en zoekers naar materiaal voor stambomen sterk zullen interesseren. Familievorsers die in het Doornikse terecht komen beschikken over een nieuwe bron van dokumentatie. De bijgaande naamlijst van personen, 64 blz., bevat meer dan vijfduizend naamvermeldingen.

5) ALGEMEEN.

HISTOIRE ABREGEE DES PROVINCES-UNIES DES PAYS-BAS, OU L'ON VOIT LEURS PROGRES, LEURS CONQUETES, LEUR GOUVERNEMENT, ET CELUI DE LEURS COMPAGNIES EN ORIENT & EN OCCIDENT COMME AUSSI LES HOMMES ILLUSTRES DANS LES ARMES & LES SAVANS DANS LES LETTRES.

Amsterdam 1701. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1971. Fac-similédruk van Eric Veys, Tielt. 29 x 21 cm. X plus 112 blz., plus zes uitslaande kaarten van 44 x 46 cm. 38 gravures van 1/1 blz. Band in imitatie bruin leder met goudopdruk. Prijs : 600 fr.

Werkelijk een prachtuitgave qua illustraties en kaarten en qua typografische verzorging van drukker Eric Veys. Van bladzijde 1 tot 76 volgt de geschiedenis der Nederlanden van 1476 tot 1700 met breedvoerige behandeling van de gebeurtenissen van het einde der 16e en begin der 17e eeuw. Van bladzijde 77 tot 110 lezen we 38 korte biografien van beroemde 16e en 17e eeuwse persoonlijkheden. Onder deze vinden we Erasmus, Justus Lipsius, Hugo de Groot, maar niet Vondel. We leggen nog eens de nadruk op de uitzonderlijk mooie kaarten, die op hun eigen de prijs van het werk overwaard zijn.

6) ALGEMEEN.

JAKOB LE ROY :

GROOT WERELDLIJK TOONEEL DES HERTOGDOMS VAN BRABAND. BEHELZENDE EENE ALGEMEENE, DOCH KORTE BESCHRYVING VAN DAT LANDSCHAP; ALS MEDE EEN CHRONOLOGISCHE OPVOLGING ZYNER HERTOGEN; DE BESCHRYVING DER STEDEN, HAARE REGEERINGSVORM, EN VOORNAAMSTE GEVALLEN TOT OP HEDEN; DE BESCHRYVING DER KASTEELEN EN HEERLYKHEDEN, GELEGEN IN DE VIER-HOOFD-DEELEN VAN BRABAND; TE WEETEN IN 'T HOOFD-GEDEELTE VAN LEUVEN; VAN BRUSSEL; VAN ANTWERPEN, EN VAN 'S HERTOGENBOSCH; NEVENS DE OPVOLGING DER HEEREN DIE DE ZELVE BEZEETEN HEBBEN, ALS MEDE HUNNE WAPENS EN DE AFBEELDING DER KASTEELEN : WAARBIJ GEVOEGD IS EENE VERHANDELING OVER DE ZEGELRINGEN WAARMEDE MEN IN OUDE TYDEN DE OPENE BRIEVEN PLEEG TE ZEGELEN; EN OVER DEN TYD WANNEER DE BIJNAAMEN EN DE WAPENS HEBBEN BEGONNEN ERFFELYK TE WORDEN IN DE ADELYKE GESLACHTEN. BESCHREEVEN DOOR DEN HEERE JAKOB LE ROY, BAANDERHEERE DES H.R. RYKS, HEERE VAN ST LAMBERT ENZ. MET SCHOONE KOPERE PLAATEN VERRYKT. IN 'S GRAVENHAAGE BY CHRISTIAAN VAN LOM, BOEKVERKOOPER. M.DCC.XXX.

Uitgave van Familia et Patria, Handzame, 1970. Fac-similédruk van Eric Veys, Tielt. Twee delen. 29 x 21 cm. Imitatie perkamentbanden. 170 gravuren van kastelen 1/1 blz. Prijs : 3.000 fr.

Onnodig werken als deze nader toe te lichten. Goede wijn behoeft geen krans ! De auteur en de titel garanderen voldoende het belang van deze uitgave. Alhoewel Le Roy het hier uitsluitend heeft over de kastelen uit het oud hertogdom Brabant — met nog een hoofdstuk over zegelringen onder andere — zal de lezer van het Land van Aalst wel interesse hebben voor dit werk, niet allen voor de talrijke gravuren, maar bizonder om het feit dat sommige van die kastelen stonden of staan in de nabijheid van de grens met het Land van Aalst en zodoende wel een of ander historisch verband kunnen hebben met het Aalsterse. Voor onze bibliofielen : een keureditie waaraan fac-similédrukker Eric Veys bizondere zorg heeft besteed.

7) ALGEMEEN.

Dr. FRANS DEBRABANDERE :

VAN VOORNAAM TOT ACHTERNAAM. 'N BUNDEL RADIOPRAATJES OVER DE DOOPNAMEN EN DE FAMILIENAMEN DIE ERUIT GROEIDEN.

Uitgave van de Bond der Westvlaamse Folkloristen. Brugge, 1971. Paperback uitgave, 236 blz. Prijs : 190 fr. Te bestellen door overschrijving op postrekening 4512.63 van de Bond van de Westvlaamse Folkloristen, Brugge 2.

Dit voortreffelijk boek is gegroeid uit een reeks radiocauseries over de naamverklaring, gehouden voor de B.R.T.-zender Kortrijk, in de wekelijkse rubriek «Woorden en Oorden» in de loop der jaren 1966-1967. Het is een vulgarisatiewerk bij uitstek. Wel vinden we geen wetenschappelijke notaties noch verwijzingen, maar dat geeft niet. Het naamkaartje van de auteur volstaat en het garandeert ten overvloedige de betrouwbaarheid van hetgaan hij schrijft. Zijn «Studie van de Persoonsnamen in de Kasselrij Kortrijk 1350-1400», bekroond door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde, die we in ons tijdschrift hebben besproken, is wel de hoofdgetuige van die betrouwbaarheid. Wat we in het werk markant vinden is het feit dat de auteur niet alleen de voornamen behandelt, maar tevens verklaart hoe vele familienamen — en dat zijn zowel de metroniemen als de patroniemen — uit de voornamen geëvolueerd zijn. Ook houdt hij zich niet enkel bezig met de familienamen uit Zuid- en Noord Nederland, ook Franse, Duitse en Engelse komen aan bod. Ook etaleert hij een rijkdom van zegswijzen die uit de voornamen ontstaan zijn. En dat al is geschreven in een stijl, vlot en vakkundig, meesterlijk doorweven met draden van fijne humor. We geven hier in het kort de inhoud : na het woord vooraf schetst de auteur een bondige geschiedenis van de familienamen om dan in afzonderlijke hoofdstukken te handelen over onze populairste heiligen, de evangelisten; de apostelnamen, de aartsengelen, griekse namen, meer kristelijke namen, rond de kerkelijke feestdagen, bijbelse namen, meisjesnamen. Een alfabetische index op het einde die ongeveer 3500 voor- en achternamen telt, schept het boek om in een goed bruikbaar naslagwerk. Een aanwinst voor onze naamkunde.

8) ALGEMEEN.

PH. VAN HILLE :

HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL, EN DE RECHTBANKEN VAN OOST- EN WESTVLAANDEREN ONDER HET FRANS BEWIND. 1800-1814.

212 blz. Gebonden. 25 x 16 cm. Drie illustr. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1970. Druk. G.A. Veys, Pittem. Prijs : 500 fr.

«Ons doel bestaat er niet in de geschiedenis te schrijven van de instellingen... maar aan te tonen welk hun reëel leven was in het kader van deze instellingen» aldus de auteur bij het begin van zijn inleiding. Bij de ineenstorting van het Oud Regime in onze streken, veroorzaakt door de invallende Franse republikeinse legers, ondergingen onze oude rechterlijke instellingen een grondige verandering. Schrijver, advokaat bij het Hof van Beroep te Gent, blijkt de geschikte persoonlijkheid te zijn om de nieuwe koers in onze rechterlijke wereld punktueel en boeiend voor te stellen. Hiervoor gebruikt hij uitvoerige uittreksels uit dokumenten die in de Nationale Archieven te Parijs bewaard worden, en de verslagen van de Prokureur-Generaal. Een der best getekende figuren is wel baron Beyts, prokureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel. Menselijke intriges, het werken met de elleboog en enkele anekdotische bizonderheden, geven een goed beeld van de toen vigerende rechtspraak. De lezer ontdekt in dit werk facetten van de rechterlijke kringen, die hij zich nooit kon voorstellen. Het werpt een gans nieuw licht op ons rechterlijk verleden. Lokaliteiten uit het Land van Aalst komen maar sporadisch voor, zo bvb. Aalst, Berchem (Vl.), Geraardsbergen, Ronse en Velzeke. Het boek leest bizonder vlot. Het geeft een nieuwe kijk op de Franse periode waarmee elk lokale geschiedschrijver mee af te rekenen heeft. Voor de studie van ons rechtskundig apparaat betekent het werk een flink stuk dokumentatie. Niet enkel de tekst, maar ook de voetnota's geven een groot aantal details voor biografien. Voegen we er nog aan toe dat de index van familienamen de toegankelijkheid tot het boek aanzienlijk vergroot.

9) ALGEMEEN.

T.J. GERITS - F. SCHEYS - A. WILLEMS :

WIJNKULTUUR IN HET HAGELAND.

Uitgegeven door de Aarschotse Kring voor Heemkunde ter gelegenheid van de tentoonstelling in de Stedelijke Tekenakademie te Aarschot, 4-12 september 1971. 160 blz. 34 illustr. Offsetdruk van Eric Veys, Tielt.

Een catalogus die de tentoonstelling en haar inrichters alle eer aandoet. Het boek is ingedeeld in een inleiding en de eigenlijke catalogus. In de inleiding weidt de auteur uit over de wijnkultuur in de Nederlanden — met enkel een vermelding van het Land van Aalst, zonder nadere lokaliteitsopgave, — de wijnkultuur in het Hageland en een bibliografie betreffende de wijnteelt in het Hageland. De catalogus vermeldt de dokumenten, de wijnteelt en wijnbereiding, wijnverbruik en de druiven in de kunst en verwerkt in voorwerpen uit de volkskunst. Drukker Eric Veys bezorgde de Kring van Aarschot en de bezoekers aan de tentoonstelling een parel van een catalogus.

10) ALGEMEEN.

WILFRIED BONCQUET :

DE ADMINISTRATIE DER REGISTRATIE EN DOMEINEN EN HAAR ARCHIEF.

192 blz. Gebonden. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1971. Offsetdruk van Eric Veys, Tielt. Prijs : 350 fr.

Het zal in de bedoeling van de auteur gelegen hebben met dit werk de genealoog en de historicus een praktische richting aan te wijzen bij het konsulturen van het archief van de Administratie der Registratie en Domeinen. Op de eerste plaats komt het wel onze familievorsers ten nutte. Hoeveel onzer vorsers gaan dit archief schier zonder de minste aandacht voorbij. Het boek bestaat uit drie delen : het eerste deel geeft een algemeen overzicht van de huidige administratie; het tweede weidt uit over de geschiedenis van de administratie en over haar bevoegdheden sinds haar bestaan; het derde deel handelt over het archief van de administratie. Een algemene en afzonderlijke klapper achteraan, maakt het raadplegen aangenamer. Volgt tenslotte nog een chronologische lijst of tabel met alle in het boek geciteerde wetten, besluiten en circulaires. Het werk is klaar en bevattelijk geschreven, wat wel te wijten is aan de funktie van de auteur, die inspekteur der registratie en domeinen is.

11) ALGEMEEN.

LIC. ANDRE VANHOUTRYVE :

DE BRUGSE KRUISBOOGGILDE VAN SINT-JORIS. HISTORISCHE SCHETS XIIIe EEUW - 1872.

280 blz. Gebonden. 30 illustr. Met indices. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1968. Druk. G.A. Veys, Pittem. Prijs : 400 fr.

In het hoofdstuk over het ontstaan van de kruisbooggilden worden onder meer vermeld : de kruisbooggilde van Geraardsbergen die opgericht werd nog vóór 1394 en die zich onderscheidde op het schiettornooi te Doornik op 5 juli 1394 (we verstaan niet waarom de auteur «Geeraertsbergen» schrijft, daar hij toch alle andere lokaliteiten in moderne schrijfwijze weergeeft); en de kruisbooggilde van Aalst, wier stichtingsbrieven dateren voor 1431. In de lange lijst Indices der leden citeren we : François Robert Maroux, heer van Opbrakel (1715) en douariere Catharine Baalon, echtgenote van François Maroux, heer van Opbrakel (1775). Belangstellenden in familienamen raadplegen dit werk niet onbeloond.

12) ALGEMEEN.

DEKEN DE BO :

KRUIDWOORDENBOEK. BEWROCHT EN UITGEGEVEN DOOR JOSEPH SAMYN.

Gent 1888. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1970. Fac-similédruk van Eric Veys, Tielt. Gebonden. 23 x 14 cm. X + 280 blz. Prijs : 400 fr.

Dat deken de Bo een deskundige was op het gebied van de plantenkunde blijkt ten overvloede uit dit nieuw uitgegeven herbarium. Naast zijn leraarschap en later zijn pastoraat, bestudeerde hij op passionante wijze niet enkel de Westvlaamse taal — wat zijn Idioticon bewijst — maar ook de honderde en honderde levende planten uit zijn omgeving. De echte de Bo van het Idioticon wordt op elke bladzijde van het herbarium ook aangetroffen : de Bo van de wetenschap, die sporadisch de geschiedenis, de folklore, een raadsel of een spreekwoord niet vergeet. Dat zijn de lovende woorden van Karel M. de Lille in het woord vooraf van deze fac-similé-uitgave. Lezers uit het Land van Aalst kunnen dit herbarium eveneens goed gebruiken.

13) ALGEMEEN.

J. DE BROUWER :

DE KERK EN HET ONTSPANNINGSLEVEN CA 1700.

Overdruk uit de Handelingen van het XLIe Congres te Mechelen in 1970 van de Federatie van de Kringen voor Oduheidkunde en Geschiedenis van België. blz. 221-238.

Dit is een hoofdstuk uit het volumineus, maar zeer degelijk werk van Jozef de Brouwer, getiteld «De Kerkelijke rechtspraak en haar evolutie te Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570-1795». Dit werk, in twee delen, wordt uitgegeven en gedrukt door Eric Veys, Tielt. We verwijzen onze lezers naar de recensie van het werk.

14) ALGEMEEN.

M.J. TULLEKEN :

OVERGAVE VAN DE STAD IN 1582. «TAUXATIE VANDE QUOTEN ENDE SOMMEN, DIE DE NAERSCHREVEN PERSOONEN DOOGHEN MOETEN IN DE DERTICH DUYSENT GULDENEN DIE UPGEBROCHT MOETEN WERDEN VOLGHENDE DE TRACTATE GEHMAECT INT OVERGHEVEN DER STEDE VAN AUDENAERDE (1582).

Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, van zijne Kastelnij en van den Lande tusschen Maercke en Ronne. Deel XVII, 1e afl. juni 1971. blz. 25-67.

Alhoewel dit onderwerp geen enkel kontakt aanwijst met een of ander lokaliteit uit het Land van Aalst, toch menen we goed te doen onze lezers deze bijdrage aan te bevelen, vooral dan onze genealogen en zoekers naar ontbrekende bouwstenen voor het opmaken van een stamboom. De auteur geeft hier een lijst persoonsnamen ten getale van 1561, in diplomatische stijl weergegeven. Heel wat namen, omzeggens allemaal, leven op dit ogenblik in het Land van Aalst.

15) ALGEMEEN.

M.F.G. PARMENTIER :

PROEVE VAN EEN GENEALOGIE VAN DE AMSTERDAMSE FAMILIE PARMENTIER OF HOE EEN OERHOLLANDSE FAMILIE UIT BRABANT BLEEK TE STAMMEN.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VIII, nr 2. Februari 1972, blz. 86-88.

In het opmaken van zijn familiegeschiedenis kwam schrijver in Vlaanderen terecht. Zo vermeldt hij een zekere Gillis van Causbrouc die in 1396 acht schellingen betaalt om te Erpe buitenpoorter van Geraardsbergen te kunnen zijn.

16) ALGEMEEN.

F. LEMMENS :

REPERTORIUM VAN XIXe EEUWSE BIDPRENTJESPORTRETTEN.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII, nr 7, sept. 1971. blz. 511-516. Twee illustr.

De auteur citeert onder andere E.H. Pieter Braem, in 1845 surveillant op het kollege van Geraardsbergen, in 1859 pastoor te Gottem en in 1866 pastoordeken van Kaprijke; Juliaan Brihet, geboren te Westrem op 9 dec. 1835 en overleden te Vlierzele, 30 jan. 1895.

id. id. nr 8, okt. 1971, blz. 563-566. Twee illustr.

Bullens Hortensia, geboren te Lemberge 11 okt. 1830, overleden te Moortsele 29 april 1893; Cannaert Eglia, geboren te Harelbeke en overleden te Nederbrakel 10 februari 1878, gehuwd met Petrus-Franciscus De Hovre.

id. id. nr 9, nov. 1971. blz. 599-602. Twee illustr.

Cauwenberghe Catharina, geboren te Aalst 30 juli 1820 en overleden te Gent, gehuwd met Emmanuel De Moor; Chaboceau Felicienne, geboren te Ninove 9 juni 1797 en overleden te Steenhuize 23 maart 1876, gehuwd met Louis De Deyn; Christiaens Leontina, geboren te Zegelsem 14 mei 1870, aldaar overleden 21 april 1894; Christiaens Petrus Franciscus, geboren te Sint-Kornelis-Horebeke 12 april 1831, overleden te Zegelsem 5 jan. 1899, gehuwd met Hortensia Baert.

id. id. nr 10, dec. 1971. blz. 671-674. Twee illustr.

Cools Carolus, geboren te Ninove 23 febr. 1789 en aldaar overleden 10 juni 1877, oud-schepen; Cools Joannes Franciscus, geboren te Ninove 9 nov. 1787 en overleden te Beveren-Waas 10 dec. 1866. Hij was onderpastoor te Geraardsbergen in 1811 en te Aalst in 1812; Cooreman Hortensia, geboren te Wieze 3 jan. 1836, kloosterzuster, overleden te Sint-Niklaas-Waas 15 febr. 1895; Coupe Angelus, geboren te Munte 11 okt. 1817 en overleden te Bottelare 25 dec. 1866, weduwnaar van Catharina Schepens; Daelman Alfons, geboren te Hofstade (Vl.) 17 okt. 1840 en aldaar overeleden 25 april 1874, gehuwd met Victorina Beeckman.

id. id. nr 1, januari 1972. blz. 21-24. Twee illustr.

Daem Honoré, geboren te Godveerdegem 2 okt. 1845, stierf als geneesheer te Sleidinge in 1873; De Bay Reine Jeanne stierf in 1874 op het kasteel van Melle, weduwe van Jozef de Potter d'Indoye; De Bisschop Amelia, geboren te Nukerke 14 okt. 1801 en aldaar in 1871 overleden.

id. id. nr 2, februari 1972. blz. 79-82. Twee illustr.

De Bisschop Charlotte, geboren te Nukerke 5 jan. 1807 en overleden te Zulzeke (en niet Sulsique ! !) 17 sept. 1877, weduwe van Franciscsu Van der Donckt; De Bisschop Desiderius Maximilianus, geboren te Nukerke 2 dec. 1805 en overleden te Aspelare 2 mei 1878, weduwnaar van Rosalia Berlengée. Hij was lid van kerk- en gemeentebestuur; De Bisschop Edwardus Franciscus, geboren te Nukerke 20 maart 1811 en overleden te Erwetegem 22 febr. 1881, oud-burgemeester en voorzitter van de kerkfabriek en ere-voorzitter van de katolieke schoolpenning; De Bisschop Maria Josepha, geboren te Nukerke 22 mei 1809 en overleden te Sint-Goriks-Oudenhove (en niet St Joris-Oudenhove - die gemeente bestaat niet ! !) 22 maart 1879, weduwe van Seraphinus Dierickx en van Josephus De Smet; De Boe Cyrille, Victorien, Ghislain, geboren te Geraardsbergen 25 maart 1868 en aldaar overleden 19 mei 1884. Hij was student op het kollege te Geraardsbergen.

17) AALST.

A. THIJS :

DE BRUID BESLAPEN ZONDER HET POORTERSCHAP TE VERBEUREN.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII, nr 9, nov. 1971. blz. 595-598.

Een Antwerps poorter die een vrouw huwde van buiten de stad moest, volgens het gewoonterecht, aan de stedelijke overheid vooraf de toestemming vragen om zijn bruid in haar woonplaats (waar naar kerkelijk voorschrift het huwelijk ingezegend werd) te mogen beslapen. Werd het huwelijk voltrokken zonder «consent», dan verbeurde hij zijn poorterschap met al de voorrechten die eraan verbonden waren. Aldus de auteur in zijn inleiding. Deze konsenten werden in de 16e, 17e en 18e eeuw in de poortersboeken geregistreerd tussen de optekeningen van nieuwe poorters en buitenpoorters. De konsenten vermelden bijna nooit de naam der bruid, enkel haar woonplaats en haar bruidegom natuurlijk. In de lijst der konsenten, ten getalle van 107, zijn er twee vermeld met Aalst als woonplaats van de bruid, namelijk nr 75 : Steven van Supien Michielssone, kleermaker, Aalst, gehuwd op 16 juni 1564 en nr 96 : Hieronimus van Halle de jonge, Aalst, gehuwd 10 januari 1570 n.s.

18) AALST.

J. VAN HORENBEECK :

DE FAMILIE VAN HORENBEECK. TAK MECHELEN. III.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII. nr 10, dec. 1971. blz. 655-662.

Antonius Van Horenbeeck, geboren te Mechelen op 7 mei 1870, zoon van Pieter en Joanna Eyckmans, huwde met Leona Van Rossem uit Aalst.

19) BALEGEM.

L. DE SMET :

DE STEENGROEVEN TE BALEGEM.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 80-83.

Balegem kent een eeuwenoude faam omwille van zijn bizondere steensoort : de Balegemse zandsteen. Veel gebouwen, inzonderheid kerkelijke, zijn in die steensoort opgetrokken. Zo, onder meer, de St.-Baafskatedraal van Gent. De steenlaag van Balegem strekte zich ook uit over Oosterzele, Gijzenzele en Landskouter. Zandsteen werd nog uitgedolven te Lede en Borsbeke, Baardegem en Meldert. Evenzo te Ninove, dat bouwmateriaal leverde voor de kerken van Neigem, Aspelare, Voorde, Appelterre en Eichem. Stilaan ging de steenkapperij teloor. In 1848 deed men een poging om de uitbating te hernemen. Pas in 1966 kwam grote belangstelling aan de dag voor de witte Balegemse steen. Nederland en Duitsland zijn goede afnemers. Schrijver stelt de pijnlijke vraag waarom Franse steen wordt gebruikt bij de restauratie van onze monumenten ? Een vraag die we volledig beamen.

20) BALEGEM.

D. DE MOOR :

AANGENAME KENNISMAKING MET BALEGEM.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 20e jg., nr 5, sept-okt. 1971, blz. 93-96. Zeven illustr.

Wie over Balegem schrijft, kan er niet van uit over de Balegemse steen te schrijven. Dat soort zandsteen diende eeuwen geleden tot bouwsteen van vele onzer kerkelijke en burgerlijke gebouwen. Balegem hoopt de aandacht van de zondagtoerist te trekken op zijn oude zandsteengroeven. Kan er niet gedacht worden aan een nieuwe ontginning die rendabel is ?

21) BALEGEM.
LUCIEN DE SMET :
HET PRETORIUM DE BOTTELE.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 39-44. Twee illustr.

De heerlijkheid Bottele lag op de wijk Walzegem te Balegem. In de 14e eeuw waren de Bottele's bezitters ervan. Later waren het de Rodoan's en op het einde van de 18e eeuw de d'Hane's.

22) BALEGEM.
W. STEVENS :
HET DOSSIER DER PRIMITIEVE EXPERTISE VAN HET KADASTER DER GEMEENTE BALEGEM VERGELEKEN MET ANDER STATISTISCH MATERIAAL.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 97-103.

Bedoeld dossier werd samengesteld in de jaren 1820-1822. Het berust in het archief van de Provinciale Bewaring te Gent. Voor de plaatselijke ekonomische geschiedenis is het een niet te verwaarlozen bron van gegevens.

23) BAMBRUGGE.
BERTEN DE KEYZER :
BAMBRUGGE LANGS DE MEULEBEKE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 20e jg., nr 4, juli-aug. 1971. Vier illustr.

De nog jonge zelfstandige parochie en gemeente — ze werd opgericht in 1803 — biedt een gaaf en ongeschonden natuurschoon en komt vooral in de kijker door haar wijdgekende oude steengroeve, die nu het Mekka is geworden van vele toeristen en rustige zondagwandelaars.

24) BERCHEM.
P. PATTEET :
AFSTAMMELINGEN VAN KAREL DE GROTE IN HET OUDE LAND VAN AARSCHOT.

Het Oude Land van Aarschot. Driemaandelijks tijdschrift van de Aarschotse Kring voor Heemkunde. Jg. VI, nr 2, juni 1971. blz. 41-59. Een illustr.

Jan II. Percy kocht op 21 aug. 1617 van jonker Jacques Steurs de heerlijkheid ter Donk te Berchem bij Oudenaarde, een landgoed waaraan een titel verbonden was. Hij tekende Jan Piercy, heer of jonker van Ter Donck.

25) DENDERLEEUW.
JOS. LAPORTE :
DE GESNEUVELDEN VAN SETEMBER 1830 (slot).

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII, nr 7, sept. 1971. blz. 491-494.

In deze laatste lijst van gesneuvelden vinden we vermeld Vervaeke Jozef, geboren te Denderleeuw, zonder nadere datering.

26) ENAME.

LE BARON DE CROESER DE BERGES :

ABREGE GENEALOGIQUE DE LA PARENTE DE MESSIRE MICHEL DRIEUX DIT DRIUTIUS, DOCTEUR EN DROITS, ET DOIEN DE L' EGLISE COLLEGIALE DE SAINT-PIERRE A LOUVAIN, FONDATEUR DU COLLEGE DE SON NOM DANS LA MEME VILLE. ACCOMPAGNE DE PLUSIEURS REMARQUES & TABLES GENEALOGIQUES.

Brugge 1785. X + 172 blz. plus tabellen. Vijf illustr. Fac-similédruk Eric Veys, Tielt. Uitgave Familia et Patria, Handzame, 1970. Reeks Frans-Vlaanderen II. Prijs : 200 fr.

Familia et Patria publiceerde dit werk bij gelegenheid van de familiebijeenkomst van de afstammelingen Drieux op 14 juni 1970 te Bollezele in Frans-Vlaanderen. We kunnen het boek kenmerken als een degelijk werk omdat het niets anders geeft dan datgene wat genealogisch juist is en meteen ook als een niet betrouwbaar omdat het een onvolledig en irrieel beeld ophangt van de nakomelingschap der Drieux's. Stambomen van enkele adellijke families zijn op tabellen aangebracht. Noteren we Josse-Louis-Audejans, geboren 25 aug. 1685, proost van de abdij van Ename, zoon van Hubert-Arnoid Audejans, heer van Edewalle, ten Borre, ter Walle, Wyckhuyze, Buridam en Walbroeck en van Marie-Madeleine Françoise van den Berghe.

27) ERPE.

RAYMOND DE MOL :

BEZETTINGSTIJD, VERPLICHTE LEVERINGEN EN DIENSTEN TE ERPE IN 1747-1748.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. XI, nr 3, juli 1971. blz. 21.

Evenals de andere dorpen uit het Land van Aalst kreeg ook Erpe een zware last toegewezen van leveringen en diensten tijdens de oorlog tussen Marie-Theresia van Oostenrijk en de Franse Koning Lodewijk XV. Benevens het geven van logies aan de soldaten hoefde het dorp nog in te staan voor wagens met 3 à 4 paarden, voor fouragie, voor pioniers en dito meer, wat het betrokken dorp een aardige cent heeft gekost.

28) ERPE.

RAYMOND DE MOL :

SCHIETPARTIJ TE ERPE IN 1746.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. XI, nr 4, okt. 1971. blz. 27-29.

Uitvoerig relaas van de schietpartij die een Frans soldaat het leven kostte. Dit artikel staat in nauw verband met voorgaande bijdrage.

29) ERPE.

OUDE HERBERGEN TE ERPE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. XII, nr. 1, jan. 1972. blz. 2-3.

Opsomming van 35 herbergen, dienend als aanvulling van de eerste reeks verschenen in nr 2 van jg. XI.

30) ERPE.

BEGRAFENISSEN IN DE KERK VAN ERPE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. XII, nr 1, jan. 1972. blz. 5-7.

De tweede reeks — de eerste verscheen in jg. XI, nr 2 — citeert 83 personen die in de kerk van Erpe zijn ter aarde besteld in de 18e eeuw.

31) GENTBRUGGE.
G.J. DEKESEL :
UIT HET KERKARCHIEF VAN GENTBRUGGE.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 110-112.

Publikatie en bespreking van de breve van paus Benediktus XIV (7 maart 1758) waarbij een volle aflaat wordt verleend aan de gelovigen die de parochiekerk van Gentbrugge bezoeken op het feest van Sint-Antonius abt, 17 januari, of op zondag binnen het oktaaf van de geboorte van Sint-Jan de Doper.

32) GENTBRUGGE.
O. VAN WITTENBERGHE :
TONEELLEVEN TE GENTBRUGGE IN DE XVIIIe EEUW.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 114-123.

Kommentaar en publikatie van het programma van de toneelopvoeringen van het stuk «De Trotsche ongeruste ende bloedtgierige dobbelheyt van Aretaphila, door de goddelyke rechtveerdigheyd gestraft door den Koning van Arabien». Opgevoerd in 1759. Schrijver geeft meteen een zeer bondige persoonsbeschrijving van elk der zestien spelers.

33) GENTBRUGGE.
W. PATOOR - G. WAEYTENS :
KASTELEN TE GENTBRUGGE.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 12-22. Drie illustr.

Te Gentbrugge vertonen de kastelen het meer bescheiden karakter van verblijfplaatsen van landelijke kleine adel of grondbezitters uit de vorige eeuw. De auteur bespreekt hier uitvoerig de oude kastelen, namelijk : de Oude Kluis, het Braemkasteel en het kasteel Vilain.

34) GERAARDSBERGEN.
J.L. RENS :
INDICES OP DE STATEN VAN GOED VAN GERAARDSBERGEN.

85 blz. Gestencileerde uitgave van V.V.F. Oost-Vlaanderen. 1968.

De auteur heeft ongeveer 3.300 namen van overledenen alfabetisch gerangschikt met vermelding van het register en de bladzijde waar een akte die op de persoon betrekking heeft, voorkomt. Vorsers kunnen deze uitgave handig gebruiken.

35) GERAARDSBERGEN.
Y. MERTENS-DE LANGHE :
DE GENTSE KATOENNIJVERAARSFAMILIES UIT HET FRANSE TIJDPERK (VII).

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII, nr 8, okt 1971. blz. 573-575.

Etienne Delebecque (1813-1883) huwde in 1843 te Geraardsbergen met Emmerentia Spitaels, geboren te Geraardsbergen 25 mei 1822. Ze overleed te Gent 4 febr. 1880. Ze was de dochter van Josephus en Isabelle Verhaegen. Hun huwelijk bleef kinderloos.

36) HAALTERT.
FR. DE WITTE :
NOG OVER HONORE MAES (1879-1971).

De Roede Tielt. Heemkundige Kring voor Tielt en de gemeenten van de vroegere roede van Tielt. 2e jg., nr 2, dec. 1971. blz. 47-53.

Een bijdrage dienend als supplement op het artikel over de grote priesterfiguur «Honoré Maes» van Ph. De Gryse in ditzelfde tijdschrift. In deze notities lezen we dat Honoré Maes in oktober 1918 uit Wevelgem werd geëvacueerd en hij zijn intrek kon nemen bij familie te Haaltert. Graag hadden we de naam van die familie vernomen.

37) LANDSKOUTER.
R. VAN DEN ABEELE-BELON :
DE ST.-AGATHAKERK TE LANDSKOUTER.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 20e jg., nr 2, maart-april 1971, blz. 29-31. Vier illustr.

Bondige historiek en beschrijving van de parochiekerk van Landskouter die in het Land van Rode een boeiende verschijning is, volledig harmoniserend met de sfeer van het dorp en het landschap.

38) LEEUWERGEM.
N. KERCKHAERT :
HET KASTEEL VAN LEEUWERGEM (ZOTTEGEM).

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 20e jg., nr 2, maart-april 1971, blz. 26-28. Drie illustr.

Heden ten dage maakt Leeuwergem bizonder naam door zijn kasteel en bijhorend domein, waarin het uniek lovertheater in de hovingen de aandacht van de bezoekers trekt. In de loop der laatste eeuwen was dit kasteel het eigendom van de d'Hane's, Pynsen van der Aa, de Lannoy's, de d'Heyne's en tenslotte van de baron della Faille, die er binst de laatste oorlog jammerlijk werd vermoord.

39) MELLE.
A. DE BAETS :
DE «AERMENHUYZEN» TE MELLE.

Jaarboek van het Heemkundig Genootschap Land van Rode. Gentbrugge 1971. blz. 45-48.

Een paar bladzijden geschiedenis van de armenzorg te Melle in 1834, jaar waarin de gemeentelijke hulp zich toespitste op het bouwen van huizen voor de armen.

40) MERE.
OUDE HERBERGEN TE MERE.

Mededelingen van de Heemkundige Kring van Mere. Jg. XII, nr 1, jan. 1972. blz. 1.

Een aanvullende mededeling met vermelding van een vijftal herbergen, aansluitend op de bijdrage in jg. XI, nrs 2 en 3.

41) MERELBEKE.
WILFRIED STEEGHERS :
DE FAMILIE DE MEYER.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Jg. VII, nr 8, okt 1971. blz. 544-548.

In nummer V. uit de stamreeks staan genoteerd Constantinus De Meyer, geboren te Merelbeke 30 juli 1812 en gehuwd met Nathalie Van de Putte.

42) NEDERBRAKEL.
JULIETTE WAEYENBORGHS :
HERINNERING AAN BARON DE VLEESCHOUWER.

Brabant. Tweemaandelijks tijdschrift van de toeristische Federatie. Brussel. 1971, nr 3, blz. 25. Een illustr.

Bondige biografie van Albert De Vleeschouwer in 1897 te Nederbrakel geboren, wetenschapsmens, politieker en groot staatsman. Kort voor zijn dood werd hij geadeld. Hij overleed 25 febr. 1971. Zijn naam blijft onafscheidbaar verbonden met de Belgische koloniale politiek en met de koningskwestie. Hij blijft in onze geschiedenis een grote figuur.

43) OKEGEM.
J.M.D. :
JOANNES OCKEGHEM EN ZIJN TIJD.

Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Gedenkschriften. Derde reeks. 1971-1. blz. 97-192.

Het geslacht van Okegem is vermoedelijk afkomstig van het gelijknamig dorp Okegem. Schrijver citeert enkele van Okegem's vanaf 1202 tot 1327. Sommige van hen blijken tot de adel te behoren. Willem van Okegem hield het kasteel van Gwijde van Dampierre te Okegem in leen. Willem werd in 1327 te Okegem vermoord. De familie van Okegem verliet het dorp en vestigde zich te Dendermonde. Vandaar deze stad als bakermat van de grote Vlaamse komponist.

44) SINT-MARIA-LIERDE.
DOM AMBROSIUS DE COCK :
DOM VEREMUDUS D'HAENS (1771-1846) EN HET HERSTEL DER BENEDIKTIJNEN.

Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde. Gedenkschriften. Derde reeks. 1971-3. blz. 97-122.

C.V. Van den Brulle, pastoor van Sint-Maria-Lierde, verliet in 1837 deze parochie om zich aan te sluiten bij de heroprichting van de abdij Affligem. Hij is lang prior geweest van deze kommunauteit. Ook zijn toenmalige onderpastoor, C. Baeyens, verliet eveneens in 1838 Sint-Maria-Lierde om zich bij dezelfde kloostergemeenschap aan te sluiten.

GOTTEM a/Leie. Valère GAUBLOMME.

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Voorzitter : F. Courteaux, Acaciastraat 7, 9300 Aalst - Tel. (053) 280.96
Beheerder : G. van Bockstaele, H. Hartplein 8, 9620 Zottegem
Tel. (09) 70.19.04
Redaktiesekretaris :
E.H. J. de Brouwer, pastorie, 9340 St.-Gillis-Denderm. - Tel. (052) 248.27
Recensiedienst :
E.H. V. Gaublomme, pastoor, 9803 Gottem - Tel. (051) 630.80
Ruildienst :
M. Cornelis, Dwarsstraat 50, 9470 Denderleeuw - Tel. (053) 667.02
Bestuursleden : B. Boel - L. De Rijck - J. Pieters - A. van Lul

Prijs voor het jaarabonnement :
Voor leden 175 fr., voor steunende leden 250 fr. en voor ereleden 500 fr., te storten op postrekening nr. 5869.11 «Het Land van Aalst», Zottegem.

Gewoon los nummer (30 fr.) te bestellen bij de heer Marcel Cornelis, Denderleeuw, en VOORAF te storten op de voornoemde postrekening.

INHOUD VAN NUMMER 1 — 1972

J. DE BROUWER — Bloemlezing van gerechtelijke uitspraken 1
J.d.B. — Woeste vrouw te Bottelare 21
LEO CRICK (†) — Het zogezegde «College» der Paters Wilhelmieten te Aalst 22
J.d.B. — Weerstand aan politie 24
J.d.B. — Weerspannigheid te Velzeke 24
V. GAUBLOMME — Boekbespreking 25
V. GAUBLOMME — Onze Bibliografie 28

Drukkerij : «Het Reklaamblad», Nieuwstraat 29, Lede - tel. (053) 237.87 - 701.71